

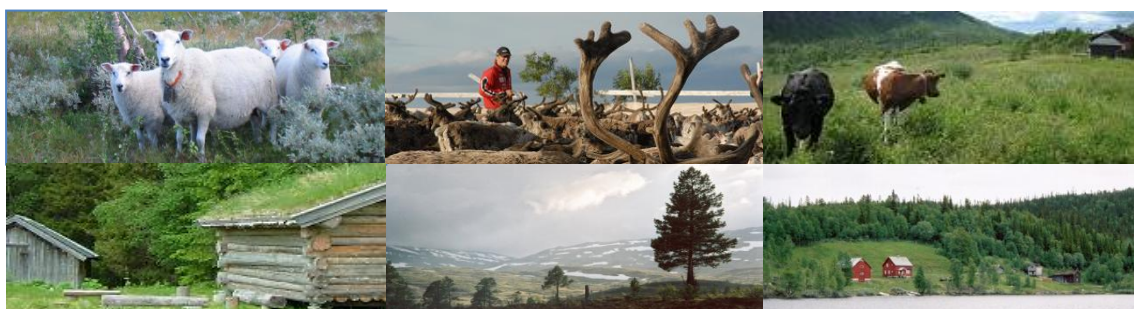

BEITEBRUKSPLAN

2011 - 2015

SNÅSA KOMMUNE

Vedtatt av Snåsa kommune den 1. sept. 2011 i sak KOM 45/11

1. SAMMENDRAG	3
2. GJENNOMFØRING AV PLANARBEIDET	5
3. RAMMEBETINGELSER FOR BEITENÆRINGENE	6
3.1 Internasjonale rammer	6
3.2 Nasjonale rammer.....	6
3.2.1 Lovverket.....	6
3.2.2 Stortingsmeldinger	6
3.2.3 Reindriftsavtalen og stortingets årlige budsjettvedtak	6
3.3 Andre rammer.....	6
4. STATUS OG UTVIKLINGSTREKK FOR BEITENÆRINGENE.....	7
4.1. Husdyrbruk	7
4.1.1 Dyretall og driftsenheter med storfe og sau	7
4.1.2 Dyr på beite	8
4.1.3 Dyr på utmarksbeite.....	9
4.1.4 Organisert beitebruk	11
4.1.5 Verdssetting av bruken av utmarksbeite.....	11
4.1.6 Betydning for kulturlandskapet og biologisk mangfold.....	12
4.1.7 Beitegrunnlag og beitekapasitet	13
4.1.7.1 Fjellbeitegranskinger, Graffer 1952	13
4.1.7.2 Fjellbeitegranskinger, tilleggsganskinger Lyftingsmo 1974.....	17
4.1.8 Tap av husdyr på utmarksbeite	18
4.2 Reindrift.....	21
4.2.1 Historikk og fakta	21
4.2.2 Utviklingstrekk.....	21
4.2.2.1 Reintall	21
4.2.2.2 Flokkstruktur	22
4.2.2.3 Produksjon – kalvetilgang og slakteuttak.....	22
4.2.3 Tap og erstatning.....	23
4.2.4 Beitebruken gjennom året	25
5. PROBLEMSTILLINGER OG UTFORDRINGER FOR BEITENÆRINGENE	26
5.1 Beiteretten	26
5.1.1 Husdyrbeite	26
5.1.2 Retten til reindrift.....	26
5.2 Gjerdehold	27
5.3 Organisert beitebruk.....	27
5.4 Gjengroing – tap av mangfold	28
5.5 Andre næringsinteresser	28
5.5.1 Reindrift i forhold til andre næringsinteresser.....	29
5.6 Friluftsjnteresser	29
5.7 Radioaktivitet	30
5.8 Rovvilt.....	30
5.8.1 Beiterett og rovvilt	31
5.8.2 Erstatning for skadde eller drepte beitedyr	31
5.8.3 Tapsreducerende tiltak rettet mot rein- og bufenæringen.....	31
6. MÅLSETTING OG TILTAK.....	33
6.1. Hovedmål for beitebruken i Snåsa.....	33
6.1.1 Delmål 1	33
6.1.2 Delmål 2	33
6.1.3 Delmål 3	33
6.1.4 Delmål 4	33
6.1.5 Delmål 5	33
6.2. Tiltak.....	34
6. VEDLEGG	37
6.1 Faktaark for beitelagene.....	37
6.2 Reindriftskart.....	37

1. SAMMENDRAG

RAMMEBETINGELSER FOR BEITENÆRINGENE

Beitebruken er som landbruket generelt i større og mindre grad regulert av så vel internasjonale som nasjonale, regionale og kommunale rammer. På kommunalt og lokalt nivå handler det mer om å påvirke og tilpasse seg nasjonale og regionale rammer på best mulig måte. For beitebruken i statsallmenningen er fjelloven og med fjellstyret som forvalter veldig sentral.

GJENNOMFØRING AV PLANARBEIDET

Kommunestyrets begrunnelse for igangsetting av arbeidet med beitebruksplanen var: "Det er behov for å få utarbeidet en beitebruksplan for Snåsa kommune. Det er viktig å få dokumentert det omfang og den betydning beitebruken har for økonomien i næringene, samt arealbruken av områdene. Planen bør utarbeides av beitenæringene i samarbeid med kommunen, som også må ha prosjektansvaret. Det er viktig at planen forankres i kommunens øvrige planverk. En slik plan vil være et nyttig redskap for kommende planprosesser og i forhold til forvaltningen av rovdyr".

Formannskapet vedtok oppstart av planarbeidet i sak 192/07, med formannskapet som styringsgruppe og en arbeidsgruppe med representanter fra Snåsa Sau og geit, Snåsa fjellstyre, seterbrukerne i statsallmenningen, reindriftsforvaltningen, Luru/Låarte reinbeitedistrikt, Skjækerfjell/Skæhkere reinbeitedistrikt og enhet for landbruk. Arbeidsgruppa har hatt 5 møter. Representantene fra de to reindriftsområdene trakk seg fra arbeidsgruppa i slutfasen av arbeidet med planen.

STATUS OG UTVIKLINGSTREKK FOR BEITENÆRINGENE

Husdyrbeite:

Antall brukere i de grovførbaserte produksjonene har gått ned de siste årene, og det har medført at bruken av beite totalt sett har blitt redusert, men på grunn av endringer i forskrifter om hold av produksjonsdyr og endringer i tilskuddsordningene i jordbruket har andelen dyr både på innmark- og utmarksbeite blitt opprettholdt. Ut fra søknad om produksjonstilskudd pr 31.07 var følgende dyr på utmarksbeite i Snåsa i beitesesongen 2010: melkekyr/ ammekyr 219 stk, ungdyr storfe 412 stk, sauer 5539 stk og hester 10 stk. Disse beitedyrene tok opp 883.000 føreheter til en verdi av 2,65 millioner kroner.

Dyr på utmarksbeite høster en ressurs som ellers ikke ville blitt utnyttet, og innen saueholdet utgjør utmarksbeitet en vesentlig del av driftsgrunnlaget for nærmere 30 bruk hvor den primære sysselsettingen til sammen er 25,6 årsverk, med ringvirkningene 52,5 årsverk. Saueholdet har stor betydning for å opprettholde sysselsetting og bosetting i kommunen.

Innenfor ordningen med organisert beitebruk er det i Snåsa 8 registrerte beitelag som er aktive, hvorav 4 saubeitelag, 3 storfebeitelag og 1 beitelag som har både sau og storfe.

Tapet av sau på utmarksbeite var innenfor det som betegnes som "normaltapet" fram til 1991. Deretter har tapet variert noe, men hele perioden sett under ett har tapet vært økende og med en topp beitesesongen 2010 med et totaltap på 11,6 %. Tapene varierer mye mellom beiteområdene og mellom besetningene innen samme beiteområde. På besetningsnivå er det flere som mister 20 – 40 % av søyene hvert eneste år. Bjørn er utvilsomt den største skadegjøreren, men gaupe, jerv og kongeørn tar også en god del dyr.

Reindrift:

Snåsa kommune inngår i dag i tre reinbeitedistrikter; Østre Namdal/Luvlie-Njåavmesje, Luru/Låarte og Skjækerfjell/Skæhkere. Innen de 3 distriktene var det driftsåret 08/09 til sammen 5 driftsgrupper, 23 driftsenheter og 114 personer direkte tilknyttet reindriften. Reintallet var til sammen 7500 dyr. Dyretallet har gått nedover fra 99/00. En del av denne nedgangen kan tilskrives planlagte justeringer i forhold til beitegrunnlaget i noen distrikter, men hovedårsaken er økte tap pga. rovvilt. I henhold til DN's rovbaser tapte distriktene til sammen 3467 dyr i driftsåret 09/10 hvorav 55 % ble erstattet. Gaupa og jerven er de største skadegjørerne og tok 3/4 av dyrene som ble dokumentert tatt av rovvilt.

Planens vedlagte beitelagskart og reindriftskart er ikke rettsgyldige.

PROBLEMSTILLINGER OG UTFORDRINGER

Reindrift:

Den største trusselen for reindriften i dag, og som er den vanskeligste å reversere, er bitvis nedbygging av beiteområdene med hytter og andre tekniske anlegg. Nyere forskningsresultater har vist at rein, særlig simleflokker, reduserer bruken av områder som ligger i nærheten av fysiske inngrep, men også redusert bruk helt opp til en avstand på 10km. Unnvikelsessonen avhenger noe av type inngrep (veier, hytter, kraftlinjer) og om flere inngrep virker sammen (synergisk akkumulerende effekt).

Husdyrbeite:

Formålet med organisert beitebruk er å legge til rette for en mer rasjonell utnytting av beiteressursene innenfor grensene av hvert enkelt beiteområde. Beitelagene samarbeider om tilsyn, sinking og investeringer. Nye beitelag skal ha minimum 5 aktive medlemmer, etablerte lag minimum 3. I takt med nedgangen i husdyrholdet, økende rovdyrproblemer og større arealgrunnlag på gårdene, avtar antall brukere som slipper dyr på utmarksbeite. Dette gjør det vanskeligere å samarbeide i beitesesongen og å opprettholde beitelagene. Vi har allerede lag som er nedlagt av denne årsak, og flere lag er sårbare. Fortsetter denne utviklingen vil det bli problemer med å opprettholde den organiserte beitebruken.

Felles:

De siste tiårene har oppbyggingen av rovviltbestandene i Norge hatt stor innvirkning på beitebruken. Stortinget har slått fast at det skal være et mål å sikre overlevelsen til alle de store rovviltartene i norsk natur. Samtidig er det vedtatt at det skal sikres beitebruk også i de deler av landet der det er rovvilt. I de seinere årene har imidlertid tapene til rovvilt i mange områder ligget på et uakseptabelt høyt nivå. Det er en stor utfordring for næringene og ansvarlige myndigheter å finne løsninger som reduserer tapene, og som sikrer en opprettholdelse av det tradisjonelle jordbruket og reindriften.

Bruk av utmarka til friluftsmål kommer bare unntaksvis i konflikt med husdyrbeite. En kan ha problemer med åpne grunder og løshunder, men inntrykket er at problemet er lite i Snåsa. Sambruk kan også være positivt bl.a. ved at dyreeier får beskjed om kadaver eller skada dyr, og for saueneieringen gjennom rapportering om gjengående beitedyr etter sinking om høsten. I tillegg kan høg aktivitet redusere tapet av beitedyr til rovvilt. Annerledes er det i forhold til reindriften der aktivitet i næringens kjerneområder og i reinens mest sårbare perioder er en belastning. Av friluftsjakt og da spesielt jakt med hund, den aktiviteten som det er mest nærliggende å tro har kryssende interesser med beitebruken. Når det tilrettelegges for ulike aktiviteter i utmarka er det viktig å ha fokus på dialog og samarbeid for å unngå konflikter.

Hyttebygging og andre tekniske anlegg fører til nedlegging av beiteområder og andre konflikter.

MÅLSETTING OG TILTAK

Hovedmål for beitebruken i Snåsa

Det skal legges til rette for en bærekraftig beitebruk som grunnlag for lønnsom verdiskaping og lokal sysselsetting og bosetting.

Delmål:

1. Bidra til best mulig utnyttelse av utmarksområdene gjennom samarbeid og felles forståelse mellom reindriften, husdyrbeitebrukerne og andre bruksinteresser.
2. Bidra til å redusere konfliktnivået mellom beitebruk, rovvilt, hyttebygging og annen bruk av utmarka.
3. Legge til rette for beitebruk som ivaretar dyrevelferden.
4. Bidra til å synliggjøre verdien av utmarka.
5. Bidra til å ivareta biologisk mangfold og opprettholde kunnskap om beitebruk.

Tiltak:

B1	Felles forum for beitebrukere
B2	Beredskapsareal for sau
B3	Beite- og seterretter med kartfesting i statsallmenningen
B4	Digitale beitelagskart
B5	Aversjonsdressur rein/hund

2. GJENNOMFØRING AV PLANARBEIDET

Forslaget om at det skulle utarbeides en beitebruksplan for Snåsa kom i kommunestyremøtet den 26/4-07. Begrunnelsen var: "Det er behov for å få utarbeidet en beitebruksplan for Snåsa kommune. Det er viktig å få dokumentert det omfang og den betydning beitebruken har for økonomien i næringene, samt arealbruken av områdene. Planen bør utarbeides av beitenæringene i samarbeid med kommunen, som også må ha prosjektansvaret. Det er viktig at planen forankres i kommunens øvrige planverk. En slik plan vil være et nyttig redskap for kommende planprosesser og i forhold til forvaltningen av rovdyr".

Etter behandling i formannskapet ble det fattet følgende vedtak den 12.11.2007 i sak 192/07:

Det skal utarbeides en beitebruksplan for Snåsa kommune.

Planprosessen organiseres slik:

1. Styringsgruppa skal bestå av planutvalget (formannskapet).
2. Arbeidsgruppa sammensettes slik:
 - 1 person fra Snåsa Sau og Geit med beiterett
 - 1 person fra Skjækerfjell/Skæhkere reinbeitedistrikt
 - 1 person fra Luru/Låarte reinbeitedistrikt
 - 1 person fra Snåsa fjellstyre
 - 1 person med seterrett i statsallmenningen som oppnevnes av Snåsa fjellstyre
 - 1 person fra reindriftsforvaltningen
 - Miljøansvarlig i kommunen Solfrid Løvhaugen
 - Jordbruksansvarlig i kommunen Lars Lysberg
3. Sekretariat - enhet for landbruk
4. Det tas sikte på å ha et ferdig planforslag til åpen høring den 1. april og endelig planforslag til behandling i kommunestyret i mai/juni 2008.
5. Beitebruksplanen gis status som en sektorplan uten rettsvirkning og skal rulleres hvert 4. år eller etter behov.

Etter at lag og organisasjoner hadde valgt sine representanter, hadde arbeidsgruppa sitt første møte den 11.02.08. Arbeidsgruppa fikk følgende sammensetning: Heidun Oldervik, Snåsa fjellstyre, Hans Erik Sandvik, Skjækerfjell reinbeitedistrikt, Kjell Jøran Jåma, Luru/Låarte reinbeitedistrikt, Asle Hasselvold/Kjell Kippe, Reindriftsforvaltningen i Nord-Trøndelag, Ragnar Omli, Snåsa sau og geit og Ole Morten Eggen, seterberettiget i statsallmenningen. I tillegg Solfrid Løvhaugen og Lars Lysberg fra kommunen.

Det ble avholdt ytterligere 2 møter i arbeidsgruppa i 2008. Deretter stoppet arbeidet med planen opp og kom ikke skikkelig i gang igjen før vinteren 2011. Det ble avholdt 2 nye møter i arbeidsgruppa og i tillegg ble planen diskutert i styringsgruppa. Planen ble først vedtatt høsten 2011, nærmere 3 år på overtid.

Luru/Låarte og Skjækerfjell/Skæhkere reinbeitedistrikt trakk seg fra arbeidet med planen etter brev til kommunen i april/mai 2011. Begrunnelsen fra Luru/Låarte reinbeitedistrikt var manglende respekt for reindriftsinteressene i arbeidet med planen.

3. RAMMEBETINGELSER FOR BEITENÆRINGENE

I tillegg til "Rammebetingelser for landbruket" nevnt i kap. 3 i Landbruksplan for Snåsa 2011 – 2015 har beitenæringene følgende aktuelle rammebetingelser:

3.1 Internasjonale rammer

For beitenæringene sin del er Bern- og ILO-konvensjonen aktuelle. [Bern-konvensjonen](#) omhandler forvaltning av rovviltstammene hvor formålet er vern av ville europeiske planter og dyr, og deres leveområder. [ILO-konvensjon](#) nr 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater, hvor hovedprinsippet er urfolks rett til å bevare og videreutvikle sin egen kultur og myndighetenes plikt til å treffe tiltak for å støtte dette arbeidet. Norge ratifiserte konvensjonen i 1990.

3.2 Nasjonale rammer

3.2.1 Lovverket

Den mest sentrale loven mht beitebruk innenfor statsallmenningene er [fjelloven](#), men for private områder og også for statsallmenningene kommer en rekke andre lover til anvendelse, og en uttømmende liste over lover som sorterer under Landbruks- og matdepartementet (LMD) er å finne under [lover og regler](#) på LMD sin hjemmeside.

3.2.2 Stortingsmeldinger

St.meld. nr 28 (1991-1992) "En bærekraftig reindrift"

3.2.3 Reindriftsavtalen og stortingets årlige budsjettvedtak

De økonomiske rammebetingelsene for reindrifta fastsettes gjennom de årlige [reindriftsavtalene](#) med mindre de er gjenstand for fastsettelse i Stortingets årlige budsjettvedtak. Rammene for reindriftsavtalen er fastsatt i en egen [Hovedavtale for reindrift](#). Det føres forhandlinger mellom staten og reindrifta om priser på varer og andre bestemmelser for næringen. Reindriftras forhandlingsansvar er lagt til [Norske Reindriftsamers Landsforbund](#) (NRL). Statens forhandlingsutvalg oppnevnes av regjeringen.

3.3 Andre rammer

Bruksregler og distriktsplaner for reindriften. Utarbeidelse av bruksregler er en av distriktsstyrenes viktigste oppgaver, i forhold til den interne forvaltningen av reindriften. Bruksreglene skal gi nærmere bestemmelser om forvaltningen av distriktets ressurser. I distriktets bruksregler skal det blant annet gis nærmere regler om beitebruk og reintall. Bruksreglene er unntatt offentlighet, mens opplysninger som er nødvendig for den offentlige planleggingen skal gå fram av reindriften [distriktsplaner](#).

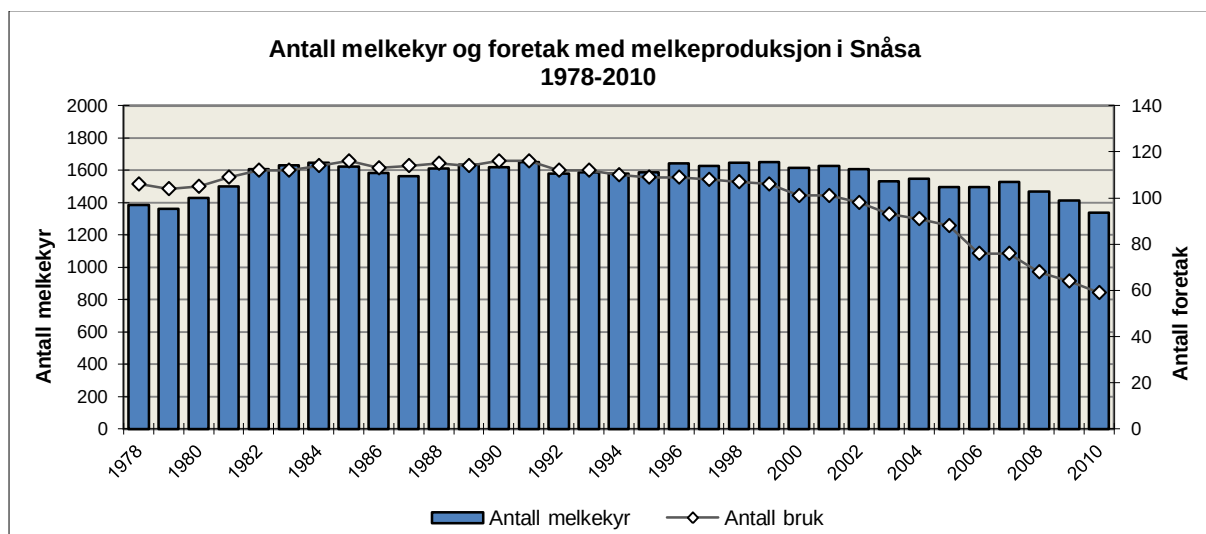
4. STATUS OG UTVIKLINGSTREKK FOR BEITENÆRINGENE

4.1. Husdyrbruk

4.1.1 Dyretall og driftsenheter med storfe og sau

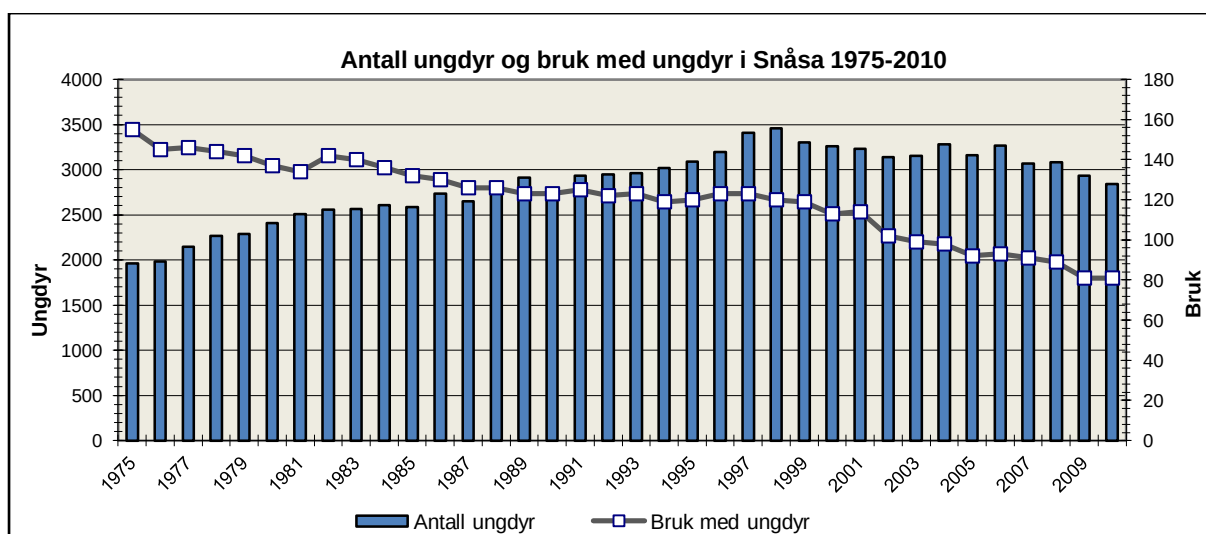
Figur 1 – 4 nedenfor viser utviklinga i tallet på melkekyr, ungdyr, ammekyr og sauer samt antall bruk med de ulike dyreslagene i kommunen (kilde: søknad om produksjonstilskudd). Generelt kan en si at dyretall og antall bruk med de ulike dyreslagene var relativt stabilt eller økte på 90-tallet, mens det etter årtusenskiftet har vært en reduksjon. Unntaket er antall ammekyr som har økt siste 10-året.

Fig. 1. Antall melkekyr og foretak med melkeproduksjon.

Melkeproduksjonen var veldig stabil i perioden fra 1981 til 2000 (fig 1). Både antall melkekyr og antall produsenter endret seg lite i denne perioden. Etter år 2000 har antall produsenter/foretak med melkeproduksjon blitt kraftig redusert (-33 %), mens produksjonsvolumet er opprettholdt. Gjennomsnittlig melkekvote er økt fra 82.000 liter i 2000 til 143.000 liter i 2010.

Fig. 2. Antall ungdyr og bruk med ungdyr.

Antall ungdyr og bruk med ungdyr har endret seg i takt med nedgangen i melkeproduksjonen.

Fig. 3. Antall ammekyr og bruk med ammekyr.

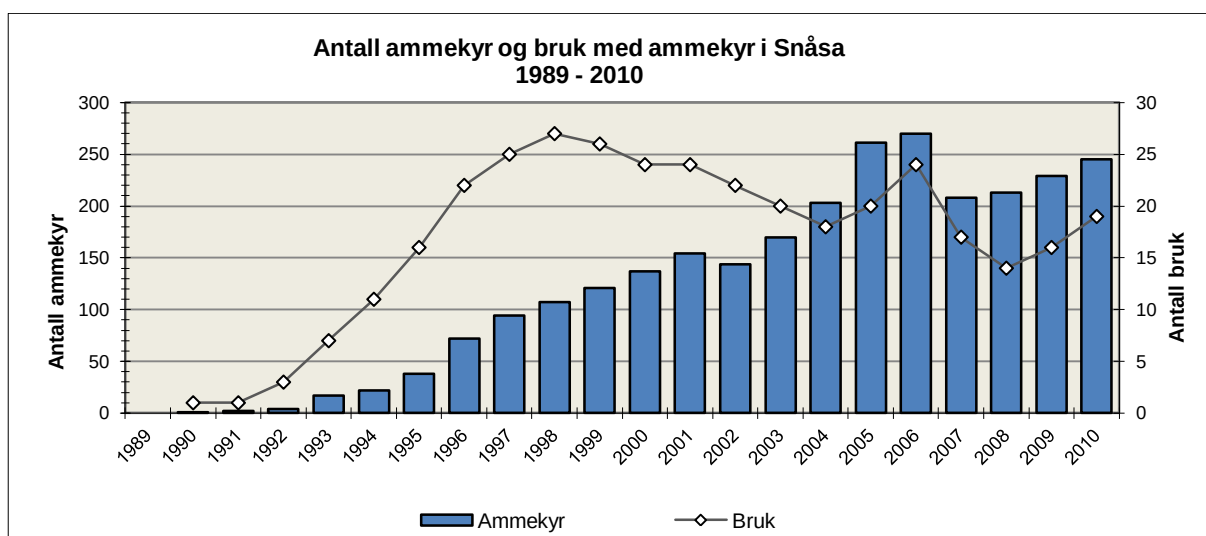

Fig. 4. Antall vinterføra sauer og bruk med sau.

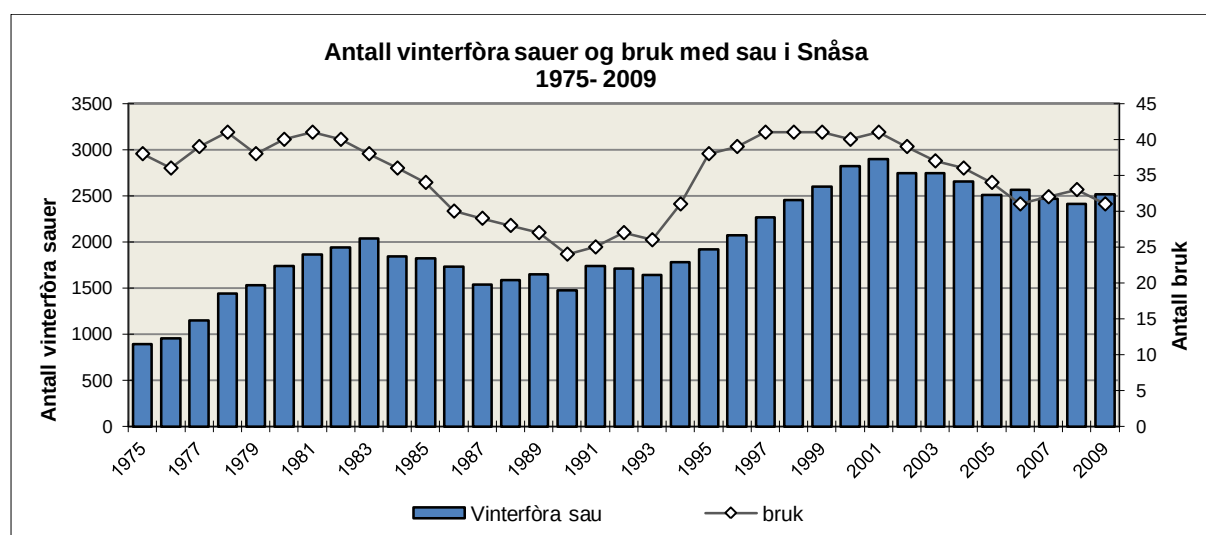

Fig. 4 viser at i første halvdel av 90-tallet var det en stor økning både i antall sauebesetninger og i antall vinterføra sauer. Besetningene som kom til var forholdsvis små med 30 – 50 dyr. I siste halvdel av 90-tallet lå antall besetninger stabilt på rundt 40, mens dyretallet fortsatte å stige. Etter 2001 har både antall besetninger og dyr gått ned, men ser ut nå til å ha stabilisert seg på henholdsvis 30 og 2500. Årsakene til at flere av produsentene har sluttet de siste 10 årene er sammensatt, men inntrykket er at flere små og mellomstore har sluttet pga. av svak lønnsomhet. Imidlertid har rovdyrproblemene på utmarksbeite vært økende til tross for gjennomføring av mange skadeforebyggende tiltak. Flere produsenter har gått over til å ha dyrene på innmarks- og skogsbeite nede i bygda i stedet for på fjellbeite, og noen har søkt om omstillingsmidler for å slutte med sau. Mye tyder på at sauetallet i kommunen fortsatt vil gå ned.

4.1.2 Dyr på beite

Frå 1. januar 1997 ble § 10 i "Forskrift om hold av storfe og svin" gjort gjeldende med krav om at dyr som er eldre enn seks måneder og står på bås, skal sikres mulighet for fri bevegelse og mosjon i løpet av sommerhalvåret i en periode på minimum 8 uker. Dette kravet sammen med at det i 2006 ble innført et eget beitetilskudd for å ha dyr på beite i minimum 16 uker (innmark- og utmarksbeite til

sammen), har ført til at de fleste grovfôrdyra er på beite i løpet av sommeren, enten innmarksbeite eller utmarksbeite, eller en kombinasjon av de to.

Vi har mangeårig statistikk på dyr som har vært på utmarksbeite, men ikke for beite på innmark. Det var ikke før innføringen av beitetilskuddet i 2006 vi fikk statistikk på beitebruken uansett beitetype. Tab. 1 nedenfor viser antall dyr på beite fra og med 2006. Det skilles ikke mellom ammekyr og melkekyr i statistikken, men forutsatt at alle ammekyr var på beite, var 72 % av melkekyrne på beite i minimum 16 uker i 2010. I tillegg kommer melkekyr som var ute en kortere periode. De er ikke tilskuddsberettiget og faller ut av statistikken. Så andelen av melkekyr som var ute på beite en kortere eller lengre periode, er trolig vesentlig høyere.

Av ungdyrene er 43 % ute på beite i minimum 16 uker. Det er ikke vanlig, og heller ikke et krav, om å ha oksene på beite, og forutsatt 50/50 fordeling mellom kviger og okser, var 77 % av kvigene på beite i minimum 16 uker. Trolig er nesten alle kviger ute i løpet av sommeren, men at de resterende ikke tilfredsstiller kravet til varighet på beitesesongen for å oppnå tilskudd.

Bortimot alle sauer går på beite i minimum 16 uker (99,2%). Trolig er det kun noen voksne værer som står inne.

Tabell 1. Antall dyr og bruk med dyr på beite

År	Melkekyr og ammekyr		Ungdyr		Sauer	
	Dyr	Bruk	Dyr	Bruk	Dyr	Bruk
2006	1160	73	1258	78	5611	31
2007	1180	72	1279	76	5642	32
2008	1229	69	1362	74	5776	35
2009	1141	65	1379	69	5971	33
2010	1212	67	1216	69	5539	30

4.1.3 Dyr på utmarksbeite

Figur 5 – 7 nedenfor viser antall dyr på utmarksbeite i perioden 1995-2010 (kilde: søknad om produksjonstilskudd). Til og med 2008 var det krav om minimum 8 uker på utmarksbeite for å oppnå tilskudd, deretter minimum 5 uker. Til tross for nedgangen i dyreholdet i kommunen har bruken av utmarksbeite blitt opprettholdt.

Ut fra søknad om produksjonstilskudd pr 31.07 var følgende dyr på utmarksbeite i Snåsa i beitesesongen 2010:

Melkekyr/ ammekyr:	219 stk
Ungdyr storfe:	412 stk
Sauer 1 år og eldre:	2073 stk
Lam:	3466 stk
Hester:	10 stk

Andelen melkekyr som er på utmarksbeite er ubetydelig. Trolig er det bare ammekyr og enkelte sinakyr som går i utmarka.

Antall ungdyr av storfé på utmarksbeite har ligget oppunder 500 dyr det siste 10-året, med unntak av 2006 og i 2010. Sett i forholdet til nedgangen i antall ungdyr totalt, har andelen av kvigene som går i utmarka økt.

Andelen av sauene som gikk på utmarksbeite i 2010 var 95%.

Fig. 5. Antall melkekyr og bruk med melkekyr på utmarksbeite.

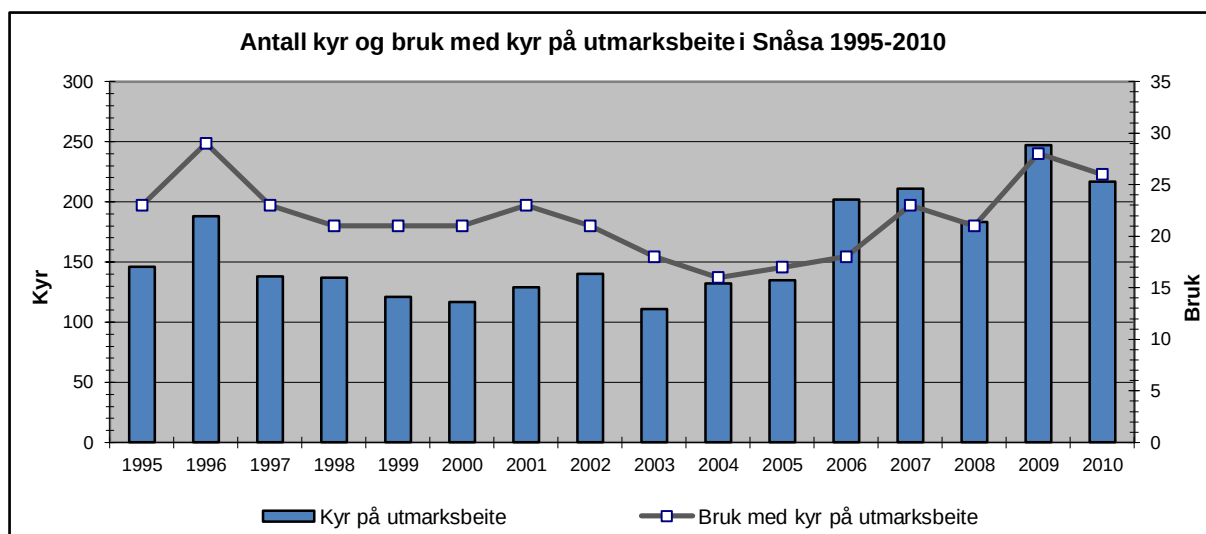

Fig. 6. Antall ungdyr og bruk med ungdyr på utmarksbeite.

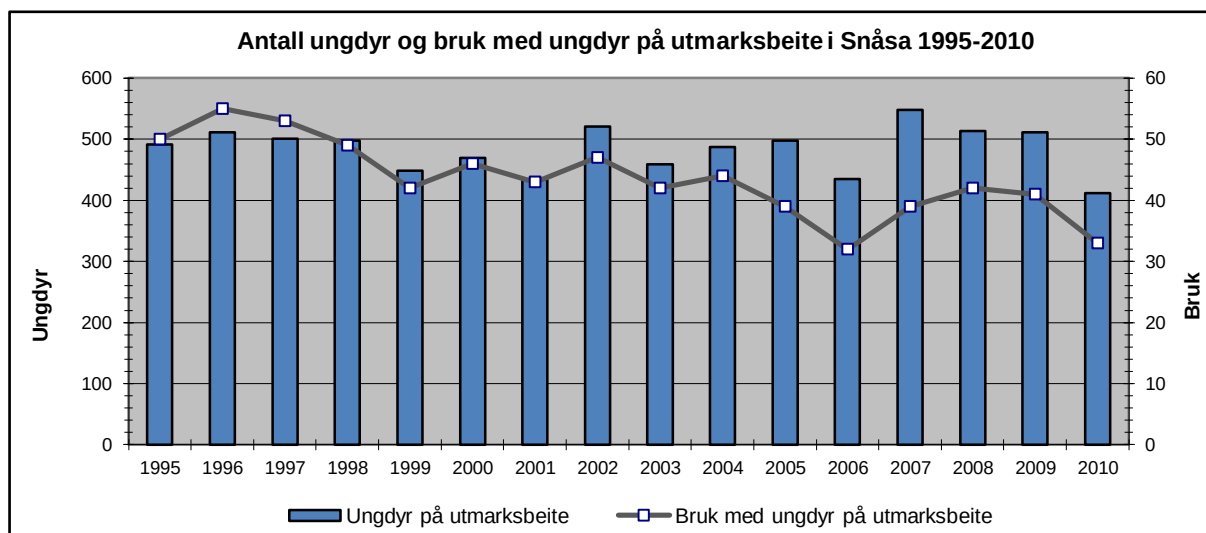
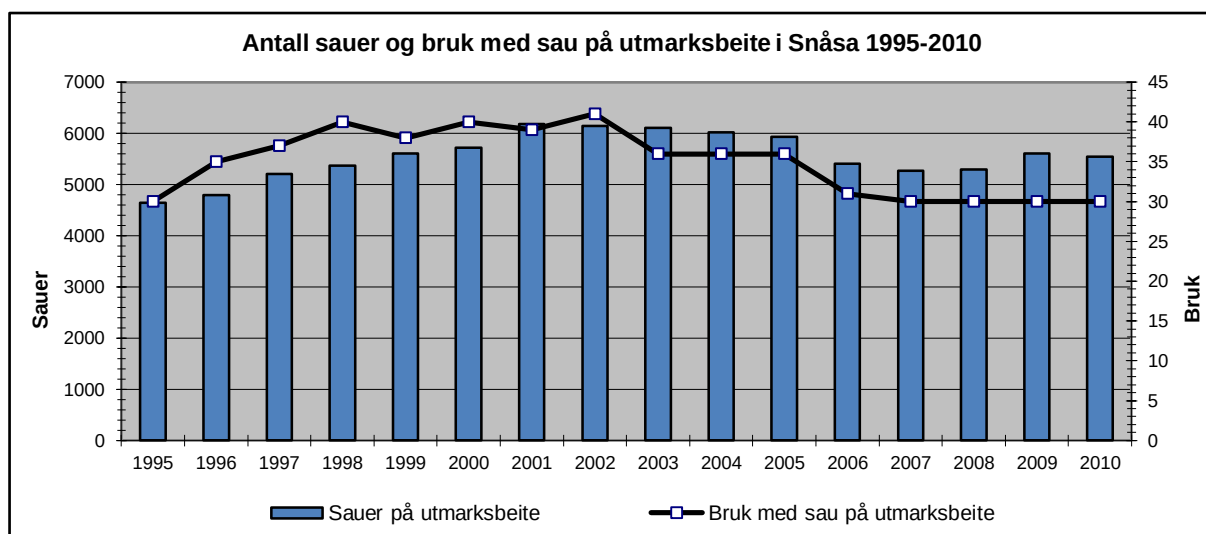

Fig. 7. Antall sauer og bruk med sau på utmarksbeite.

4.1.4 Organisert beitebruk

Organisert beitebruk er en tilskuddsordning opprettet i 1970. Ordningen bygger på en avtale mellom Landbruksdepartementet og Norsk Sau og Geit. Fra 2005 inngikk ordningen i det Regionale miljøprogrammet (RMP). Formålet er å legge til rette for en mer rasjonell utnytting av utmarksbeitene og redusere tapene av dyr på beite til et minimum. Beitelagene skal samarbeide om tilsyn, sinking og investeringer. Nye beitelag skal godkjennes av fylkesmannen og registreres i foretaksregisteret. Nye lag skal ha minimum 5 aktive medlemmer, etablerte lag minimum 3.

I Snåsa er det pr dato 8 registrerte beitelag som er aktive, hvorav 4 saubeitelag, 3 storfebeitelag og 1 beitelag som har både sau og storfe.

Skjækra sambeitelag, sau
 Raubeinsetra beitelag, sau
 Murbrekfjellet beitelag, sau
 Snåsa beitelag, sau
 Svartbakken beitelag, sau og storfe
 Ismenningen beitelag, storfe
 Grønningen beitelag, storfe
 Snøåsen beitelag, storfe

De enkelte beitelagene er omtalt på egne faktaark som er vedlagt planen.

Vedlagte beitelagskart er ikke rettsgyldige, og avmerket beite for enkeltbesetninger er faktisk beitebruk og ikke utvist eller bygsla beite.

4.1.5 Verdsetting av bruken av utmarksbeite

Husdyrene i Snåsa kommune høster store verdier i utmarka, og utmarksbeitet er en meget viktig ressursen for alle gårdsbrukene som driver med sau, men er også viktig for mange bruk med storfe. Uten tilgang til utmarksbeite måtte mange bruk slutte med husdyrhold eller redusere produksjonen sterkt.

Beiteverdien på de forskjellige arealtypene varierer mye, mellom to føreheter pr. dekar på mindre gode fjellbeiter og opptil sju føreheter pr. dekar på svært gode fjellbeiter. Verdien er liten i områder med ekstra magert eller tynt jordsmonn, tette skogsbestand eller snaufjell. Arealgrunnet bak hvert beitedyr må være større i slike områder enn i gode områder.

Det er en vanlig metode å tallfeste beitets verdi ut fra verdien av dyrenes fóropptak. Med dagens driftsopplegg henter sauene mellom 30 og 50 % av årsfóret på utmarksbeite (tall fra Norsk Sau og Geit). For storfe er andelen vesentlig mindre.

Tabell 2 nedenfor viser at husdyrene tar opp 883.000 føreheter til en verdi av 2,65 millioner kroner i kommunen. Med vanlige avlingsmengder av grovfôr på fulldyrka areal, utgjør dette produksjonen på 2940 dekar fulldyrka jord. Til sammenligning er det i Snåsa kommune i dag 33.468 dekar fulldyrka jord.

Tab. 2 Beitedyras fóropptak og fórverdi på utmarksbeite

Dyreslag	Antall dyr *	Fóropptak pr dyr og dag **	Dager på utmarksbeite	Fóropptak totalt	Fórverdi (kr 3,0 pr førehet)
Melkekyr/ ammekyr	219	7,2	80	126.144	378.432
Ungdyr storfe	412	6,0	80	197.760	593.280
Sauer 1 år og eldre	2073***	1,0	100	207.300	621.900
Lam	3466***	1,0	100	346.600	1.039.800
Hester	10	7,0	80	5.600	16.800
Sum				883.404	2.650.212

- * Kilde: søknad om produksjonstilskudd 31.07.10
- ** Kilde: NILF-notat 2006-15, Verdi av fór frå utmarksbeite og sysselsetting i beitebaserte næringer.
- *** Sau i Skjækra sambeitelag hjemmehørende i Steinkjer kommune er ikke medtatt

Verdien av beitet kan også beregnes ut fra verdien av produsert mengde kjøtt og ull. I henhold til leveranseregisteret for kjøtt ble det i 2009 levert 2818 sau- og lammeslakt fra Snåsa og med en samlet kjøttmengde på 55.900 kg. Førstehåndsverdien av kjøtt og ull utgjør til sammen ca. kr 2,7 mill. kr. Tilsvarende beregning for storféholdet er vanskeligere i og med at det inngår flere typer produksjoner, og det er vanskelig å anslå hvor stor del av kjøttproduksjonen som kan tilskrives utmarksbeitet. En veldig forenklet beregning viser at ut fra fóropptaket på utmarksbeitet, kan det produseres 15.800 kg storfekjøtt (15 fe/kg kjøtt) til en førstehåndsverdi på kr 640.000.

Beitedyra høster en ressurs som ellers ikke ville bli utnyttet, og denne ressursen utgjør en vesentlig del av driftsgrunnlaget for mange gårdsbruk. For saueholdet er det en del av grunnlaget for nærmere 30 bruk, men utmarksbeitet har langt større verdi for Snåsa enn verdien av fóropptaket eller produsert mengde kjøtt og ull. Saueholdet har stor betydning for å opprettholde sysselsetting og bosetting i kommunen.

Norsk Institutt for landbruksforskning (NILF) har i notat 2006-15 "*Verdi av fór frå utmarksbeite og sysselsetting i beitebaserte næringer*" oppgitt timeforbruket pr vinterfóra sau til 18,8 timer. Ut fra sauetallet (2009; 2516 stk) og et tidsforbruk på 1845 timer pr årsverk, utgjør den primære sysselsettingen i saueholdet i kommunen 25,6 årsverk.

Den sekundære sysselsettingen innenfor videreforedling, leverandørindustri og tjenesteyting kommer i tillegg til dette, og i NILF-notatet er det oppgitt at for hvert årsverk innenfor jordbruket følger 1,05 årsverk i andre næringer. Med ringvirkningene utgjør sysselsettingen med grunnlag i saueholdet 52,5 årsverk i Snåsa.

I tillegg kommer verdien av at beitedyra bidrar sterkt til å opprettholde kulturlandskapet både i bygda og i dal- og fjellområdene. Videre er beitinga vesentlig for å opprettholde flere naturtyper og et variert og rikt biologisk mangfold. Disse verdiene er umulig å tallfeste, men de verdsettes utvilsomt høyt av bygdas egen befolkning og samfunnet for øvrig.

4.1.6 Betydning for kulturlandskapet og biologisk mangfold

Beitedyrene har gjennom tidene bidratt til å skape og opprettholde et særpreget naturlandskap. De har holdt vegetasjonen nede og skapt åpne landskap bevokst med nyttbare urter og grasarter. I seterområdene var det i tillegg til beiting også betydelig fjellslått og vedhogst. Det var vanlig å videreforedle melka på setrene, og til ysting m.m. var det bruk for store mengder ved.

I følge Snåsaboka bind II utarbeidet Ingebrigt Lyngberg i 1934 en seterliste med til sammen 300 setrer (melkesetre, framsetre og langsetre) hvor 118 var oppført som nedlagt. Nedleggingen av setrene startet i mellomkrigstida og fortsatte utover 40- og 50 tallet, og i 1958 skriver Jørn Sandnes at den gamle seterdrifta praktisk talt var avviklet på Snåsa. Noen få setre var i drift, men ordinær seterdrift i tradisjonelle former var meget sjelden. Overgang til kulturbeiter i bygda, levering av melka til meieri, knapphet på arbeidskraft sammen med lønns- og prisutviklinga oppgis som årsak til avviklingen. Samtidig med at setrene ble nedlagt tok fjellslåtten slutt, og det ble en langt mindre intensiv drift i fjellområdene. Mange år er gått siden den gang, og kulturlandskapet og vegetasjonen har endret seg. Mange setervoller og slåttenger har vokst igjen, og i skogsområdene ble flere setervoller plantet til med gran.

De ulike husdyrartene beiter på forskjellig måte. De foretrekker ulike beiteplanter og former landskapet på forskjellig måte. Områder med sambeite vil også ha et eget særpreg. Beiting med to eller flere dyreslag gir bedre utnytting av et beiteområde, da de fleste dyreslag vil ha mer eller mindre ulikt valg av beiteplanter og beitested.

Biologisk mangfold er knyttet til arts mangfold og naturtyper. Beitebruk over lang tid skaper en artsrik vegetasjon. Denne vegetasjonen er imidlertid ikke stabil i seg selv, og med redusert beitebruk vil landskapet gå tilbake til det opprinnelige. Dette er synlig i dag først og fremst på innmarksbeiter nede i

bygda og på setervollene i skog og fjell. Busker, kratt og skog tar overhånd i de områdene hvor beitetrykket opphører eller minskes. Enkelte setervoller, særlig nede i bygda, har også blitt tilplantet med gran etter at seterdrifta ble nedlagt.

4.1.7 Beitegrunnlag og beitekapasitet

Kvaliteten på utmarksbeitene varierer både regionalt og lokalt. Berggrunnen er opphavet til jordsmonnet og gir grunnlaget for vegetasjonen. Bergartene i grunnfjellsområdene forvitrer lite og er fattige på næringsstoff. Når det likevel kan være gode beiter i slike områder, skyldes det at næringsrike løsmasser er tilført med is og vann, samt sigevann fra mer næringsrike områder. De beste produksjonsområdene i fjellet finnes der vi har kalkrik berggrunn og bergarter som forvitrer lett. Grovt regnet har vi den beste berggrunnen i kommunen i fjellområdene sør og øst for Roktdalen, sør for Imsa/Grønningsvassdraget og i Andorfjellet. Berggrunnen her består for det meste av fylitt og glimmerskifer som forvitrer lett. Områdene nord og vest for Roktdalen, ved Bangsjøene og i Lurudalen består for en stor del av granitt og gneis som forvitrer seint og gir dårligere beiter.

Beiteverdien i et område er først og fremst avhengig av tre faktorer:

- Produksjonen av beiteplanter, kg tørrstoff pr daa.
- Næringsverdien i beiteplantene, føreheter pr kg tørrstoff.
- Utnyttingsgraden, andelen av plantemassen som nyttes av beitedyrene

Variert terreng gir gode beiter gjennom hele beitesesongen. Beitevekster i fjellet har høyere proteinverdi gjennom hele vekstsesongen sammenlignet med skogsbeiter. Snøleievegetasjonen er en viktig vegetasjonstype fordi dyrene her får tilgang på ferske planter i takt med avsmeltingen i en periode da vegetasjonen ellers faller raskt i næringsverdi. Jorddybde, vanntilgang og topografi er viktige faktorer for beitekvaliteten. Fordi vann i noen områder er en minimumsfaktor, er vegetasjonen gjerne rik langs elver, i fuktige områder og i snøleier.

Det mest brukte verktøyet vi har for å vurdere kvaliteten av utmarksbeiter, er en systematisk registrering og inndeling av vegetasjonen i vegetasjonstyper. En vegetasjonstype er en karakteristisk samling av arter som vokser på steder med like vekstforhold. Den fattigste marka domineres av nøysomme lyngarter som krekling, tyttebær og røsslyng sammen med lavarter og den rikeste av gras og urter. Utgangspunktet for bruk av vegetasjonstyper ved beitevurderinger er at artssammensetning, planteproduksjon og næringsinnhold i plantene innenfor hver vegetasjonstype varierer lite fra lokalitet til lokalitet.

Dyrenes valg av beiteplanter og område vil også være påvirket av faktorer som tilgjengelighet, muligheter for ly, fordeling av vegetasjonen i høydesoner, mangfold i vegetasjonen, beitepress, årstid, værforhold, plassering av saltsteiner m.m. Verdsetting av beite blir derfor svært komplekse vurderinger som delvis må bygges på skjønn. I Snåsa ble det foretatt en beitegransking på slutten av 1940-tallet samt en tilleggsgransking i Skjækerområdet i siste halvdel av 1960-tallet. Den første var utelukkende med tanke på husdyrbeite, mens tilleggsgranskingen var rettet mot felles beitebruk husdyr/tamrein. Utdrag fra resultatet fra de to granskningene er nevnt nedenfor.

4.1.7.1 Fjellbeitegranskinger, Graffer 1952

Selskapet for Norges Vel igangsatte fjellbeitegranskinger i Nord-Trøndelag i 1948. Feltarbeidet ble sluttført i 1950, og i 1952 ble boka *Norske fjellbeite*, bind XII, "Oversyn over fjellbeite i Nord-Trøndelag" utgitt. Konsulent Håkon Graffer var forfatter. Feltarbeidet besto i registrering av vegetasjonen etter mer eller mindre systematiske takstlinjer, og områdenes beiteverdi ble klassifisert etter følgende skala fra 1 til 10:

Beiteverdi:	0,1 – 1,0	Svært dårlig beite
	1,1 – 3,0	Dårlig beite
	3,1 – 5,0	Mindre godt beite
	5,1 – 7,0	Godt beite
	7,1 – 9,0	Meget godt beite
	9,1 – 10,0	Svært godt beite

Ut fra beiteverdi, størrelse og beskaffenhet har Graffer gitt en anbefaling for beitebruken med type og antall beitedyr en trygt kan ha i de ulike områdene. Han sier: "Eg har med vilje halde meg i underkant av det tal det trulig er plass til". I oppsettet nedenfor er Graffers anbefaling omregnet til antall sau pr km² nyttbart areal. Ved omregning fra storfé til sau er forholdet storfé/sau satt til 1/5. Denne beitegranskingen er den eneste som er foretatt i kommunen med unntak av tilleggsgranskingen i 1966-74 nevnt nedenfor. Sannsynligvis er vegetasjonen i fjellområdene ikke vesentlig endret, og granskingen vil gi et brukbart bilde av dagens fjellbeiter. Kart over områdene som er med i granskingen er vist på side 18.

Tab. 3 Utdrag fra Graffers beitegransking i 1952.

Område: **15 Skjækra**

Eierforhold		Totalareal		Nyttbart areal	
Statsallmenning 93 %, privat 7 %		220 km ²		140 km ²	
Svært dårlig	Dårlig	Mindre godt	Godt	Meget godt	Beiteverdi (1-10)
23,5 %	22,4 %	13,7 %	40,0 %	0,4 %	5,2
Få naturlige grenser. Godt beite, særlig i og rundt Skjækerfjella. Gode luer som kommer tidlig, og beitet oppover i fjella vil gi ferskt beite lenge utover sommeren. Passer godt som beite for både storfe og sau.					
Dyretall: 200 storfe og 4000 sau. (36 sau/km ²)					

Område: **16 Heggsjøfjellet m.m.**

Eierforhold		Totalareal		Nyttbart areal	
Statsallmenning 73 %, privat 27 %		200 km ²		115 km ²	
Svært dårlig	Dårlig	Mindre godt	Godt	Meget godt	Beiteverdi (1-10)
11,7 %	45,4 %	16,7 %	23,5 %	2,7 %	4,5
Naturlige grenser mot øst, ellers ingen. Beste beitet i og omkring Heggsjøfjellet, Tildels bra beite i østhellingene mot vatna. Dårlig beite over Reinhornfjellet og Imsdalsfjellet. Passer ganske bra som saubeite, dårligere som kvigebeite.					
Dyretall: 100 kviser og 3000 sau eller 3500 sau. (30 sau/km ²)					

Område: **17 Kolåsfjellet**

Eierforhold		Totalareal		Nyttbart areal	
Statsallmenning 30 %, privat 70 %		63 km ²		40 km ²	
Svært dårlig	Dårlig	Mindre godt	Godt	Meget godt	Beiteverdi (1-10)
3,5 %	39,6 %	54,5 %	2,4 %	0 %	4 – 4,5
Naturlig grense mot Luru i nord og gjerde (?) mot jernbane i nord og øst, 300 – 500 moh, meste skogklett, delvis svært kupert. Langs dalbunner og bekkefar er det til dels bra beite, dårlig beite over skoggrensa. Sum: mindre godt beite. Lite skikka som beite for sau, bedre for kviser.					
Dyretall: 150 kviser (19 sau/km ²)					

Område: **18 Storåsen**

Eierforhold		Totalareal		Nyttbart areal	
Statsallmenning 100 %		30 km ²		25 km ²	
Svært dårlig	Dårlig	Mindre godt	Godt	Meget godt	Beiteverdi (1-10)
4,0 %	16,7 %	76,5 %	2,8 %	0 %	3,5 - 4
Bra avgrensa felt med elver på nesten alle sider. Lavereliggende, 350 – 500 moh, skogklett, fastmark i vest og sør, mye myr i nord og øst. Så dårlig beitefelt at det knapt passer til samdrift for sau eller kviser.					
Dyretall: 50 kviser (10 sau/km ²)					

Område: 19 Andorfjellet

Eierforhold		Totalareal		Nyttbart areal	
Statsallmenning 55 %, privat 45 %		70 km ²		45 km ²	
Svært dårlig	Dårlig	Mindre godt	Godt	Meget godt	Beiteverdi (1-10)
29,4 %	28,8 %	12,5 %	27,3 %	2,0 %	4,5
Godt avgrensa beite mot Storåselva, Andorelva, Andorsjøen, Luru og delvis Skjerva. En del bjørkelier over barskogen hvor det ikke er særlig godt beite. Beste beitet finnes i snøleiene i nord og øst for Andorfjellet med noenlunde bra beite utover sommeren. Feltet er godt skikket som saubeite. For skralt beite i liene til kviger.					
Dyretall: 1000 sau (22 sau/km ²)					

Område: 20 Reinhornfjellet

Eierforhold		Totalareal		Nyttbart areal	
Statsallmenning 35 %, privat 65 %		40 km ²		35 km ²	
Svært dårlig	Dårlig	Mindre godt	Godt	Meget godt	Beiteverdi (1-10)
					3
Noenlunde bra avgrensa, men usikkert om elvene stenger hele sommeren. Lavereliggende felt, 300 – 600 moh, svært kuppert med små tverrdaler og for det meste skogbevokst. Lite myr, over tregrensa svært dårlig beite. Sum: dårlig til mindre godt beite. Ikke linjetaksert. Passer best som kvigebeite.					
Dyretall: 70 kviger (10 sau/km ²)					

Område: 21 Nynesfjella m.m. (Snåsa og Grong)

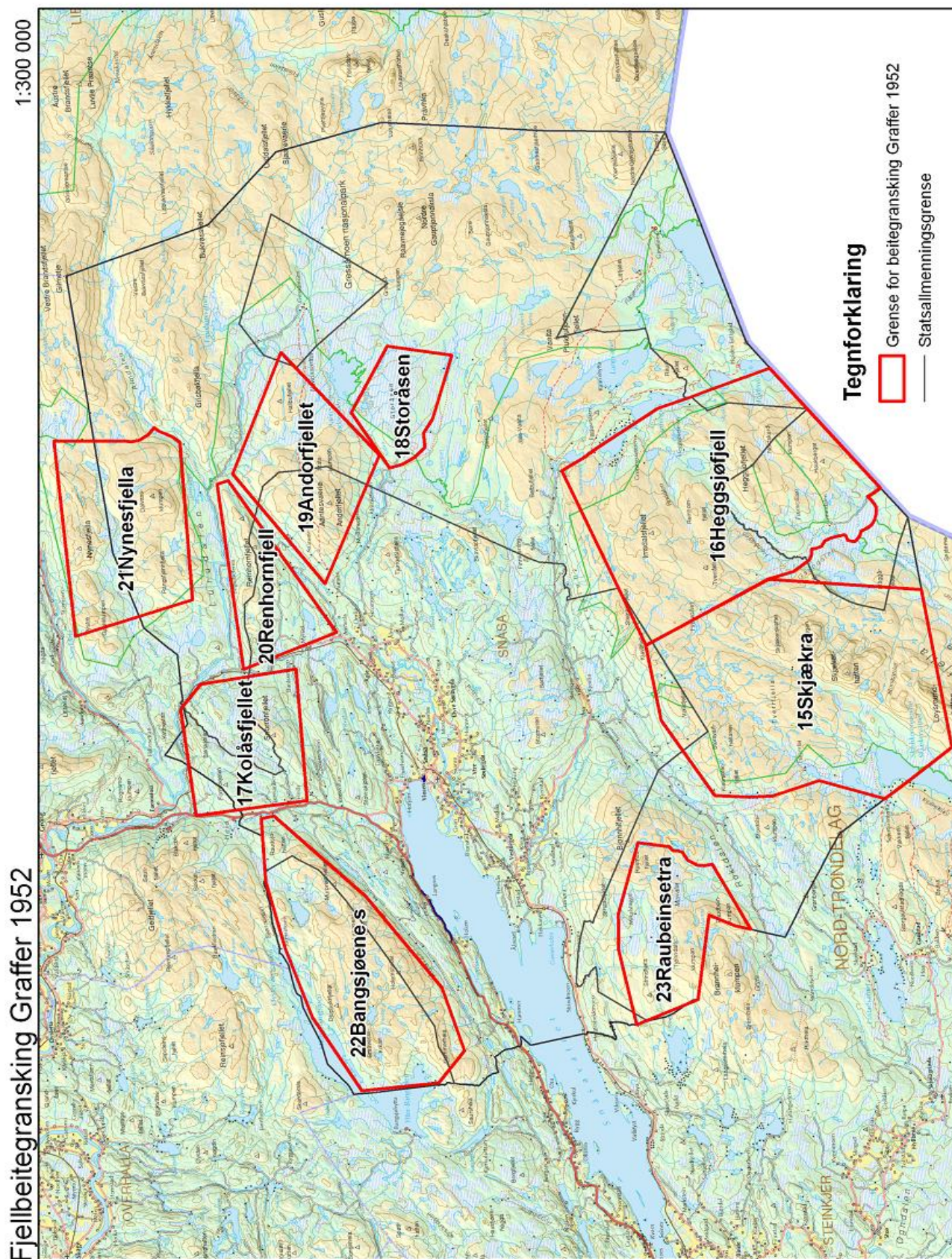
Eierforhold		Totalareal		Nyttbart areal	
Statsallmenning 100 %		88 km ² (Snåsa 52 km ²)		50 km ²	
Svært dårlig	Dårlig	Mindre godt	Godt	Meget godt	Beiteverdi (1-10)
37,9 %	23,5 %	22,3 %	15,8 %	0,5 %	4
Naturlige grenser mot elver i nord og sør. Små areal med brukbart beite, men noe godt beite i daler og søkk og i snøleiene. Passer bare for sau, men dårlig med tidligbeite.					
Dyretall: 1000 sau (20 sau/km ²)					

Område: 22 Sør for Bangsjøene

Eierforhold		Totalareal		Nyttbart areal	
Statsallmenning 84 %, privat 16 %		100 km ²		70 km ²	
Svært dårlig	Dårlig	Mindre godt	Godt	Meget godt	Beiteverdi (1-10)
6,7 %	57,9 %	5,7 %	28,2 %	1,5 %	4 – 4,5
Naturlige grenser mot nord og vest. Det meste av beitet ligger mellom 400 – 700 moh. Lite tidligbeite, noe libeite, noe snøleie- og høysommerbeite. Passer bare for sau.					
Dyretall: 1200 – 1500 sau (17 - 21 sau/km ²)					

Område: 23 Raubeinsetra

Eierforhold		Totalareal		Nyttbart areal	
Statsallmenning 100 %		56 km ²		43 km ²	
Svært dårlig	Dårlig	Mindre godt	Godt	Meget godt	Beiteverdi (1-10)
5,9 %	41,4 %	46,6 %	6,1 %	0 %	4
Få naturlige avgrensninger, det meste av beitet ligger mellom 450 – 700 moh. Sum: mindre godt beite. Passer bare for sau.					
Dyretall: 500 – 600 sau (12 - 14 sau/km ²)					

4.1.7.2 Fjellbeitegranskinger, tilleggsgranskinger Lyftingsmo 1974

Selskapet for Norges Vel igangsatte tilleggsgranskinger av fjellbeite i 1966. Den første granskingen ble gjennomført for å skaffe en oversikt over beiteressurser som var lite eller ikke brukt, og hvordan slike beitestrekninger best kunne nyttes av bufe. Spørsmål om reinbeite og reindrift var ikke tatt med. Etter oppfordring fra landbruksselskapet og lappefogden i Nord-Trøndelag ble det foretatt tilleggsgranskinger med tanke på samordning av reindrift og beiteområder for sau. I 1974 ble boka Norske fjellbeite, tillegg til bind I, VI, XI og XII utgitt. Erling Lyftingsmo var forfatter.

I Snåsa ble det området som i dag inngår i Skjækerfjell/Skæhkere reinbeitedistrikt og Skjækra sambeitelag undersøkt. Som et resultat av granskingen anbefalte Lyftingsmo at høyeste reintall i området skulle være 2500 dyr (kalver kommer i tillegg), men at reintallet kunne økes dersom en fant at beitene tålte det over lengre tid. Lyftingsmo skisserte en plan for bruken av området. Det beste sommerbeitet for rein var øst for Skjækerdalen, og området øst for linja Skjækerstøtan – Skjækerskaftet – Heggsjøfjellet – Skjeldbreien ble foreslått reserver reindrifta. Innenfor dette området skulle det ikke slippes sau. Vest for linja skulle det være minst mulig rein i tidsrommet juli – august, men at området Seriannavola – Harbakkfjellet (Verdal kommune) kunne brukes av både sau og rein.

Område 1

Området øst for linja Skjækerstøtan – Skjækerskaftet – Heggsjøfjellet – Skjeldbreien skulle være reservert for rein til sommerbeite og høstland, 280 km² - 3000 rein.

Område 2

Området Seriannavola – Harbakkfjellet kunne nyttes av både sau og rein, 55 km² - 400 rein og 1650 sau.

Område 3

Området vest og nord for område 1 mot Roktdalen og Imsdalen reserveres for sau om sommeren og nyttes som vinter- og vårbeite for rein, Skjækerområdet 4000 sau og Heggsjøfjellet 1200 sau.

Forutsetningen for en slik utnyttelse var at det ble satt opp sperregjerde langs riksgrensa, og at området var mest mulig fritt for svensk rein hele året.

Kommentar til Lyftingsmos forslag til plan: I grove trekk bruker både reindrifta og saunæringen områdene som foreslått i planen, og både sau- og reintallet er innenfor Lyftingmos anbefalinger.

4.1.8 Tap av husdyr på utmarksbeite

Enkelte beitedyr som går i utmarka, dør i løpet av beitesesongen. Årsakene kan være mange og vil variere fra område til område og fra år til år. Tapsårsakene deles i 3 hovedgrupper; ulykker, sjukdom og rovvilt.

Tap av storfé på utmarksbeite har ikke vært noe problem, men år om annet dør enkeltdyr pga. ulykker eller sykdom. De siste 10 årene har tapet innen organisert beitebruk vært til sammen 12 dyr (0,7 %).

For sau er det nesten umulig å unngå tap på utmarksbeite. Det er mange dyr som slippes, og selv uten spesielle sykdomsproblemer eller ulykkesbelastning, er det vanlig at omkring 1 % av voksen sau og 2 % av lammene forsvinner eller dør på beitet. Ofte betegnes dette som "normaltapet".

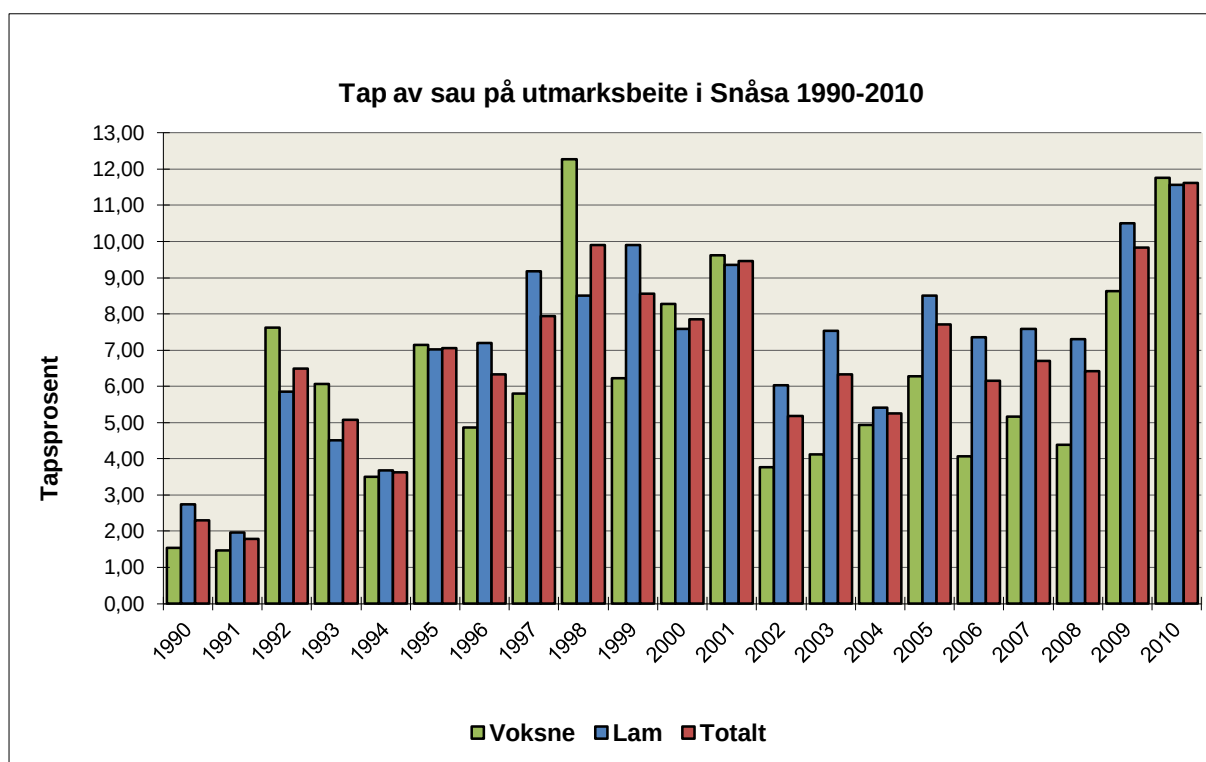
Tab.4 og fig. 8 nedenfor viser sauetapet på utmarksbeite henholdsvis de siste 28 og 21 siste årene. Fram til 1991 lå tapene innenfor "normaltapet". På 90-tallet og fram til 2001 var tapet stadig økende og med en topp i 1998 med 9,9 % tap totalt, hovedsakelig pga bjørn. Deretter var det en periode fram til 2008 med mer moderate totaltap (6 og 7 %). De siste 2 årene har det vært en markert økning. Tapene varierer mye mellom beiteområdene og mellom besetningene innen samme beiteområde. Noen beiteområder har vært forskånet for tap i alle år, mens andre har årvisse store tap. På besetningsnivå er det flere som mister 20 – 40 % av søyene hvert eneste år. Tapene for det enkelte beitelag er vist i vedlagte faktaark.

Tab. 4 Antall sauer på utmarksbeite og tap i antall og % i perioden 1983 – 2010. Kilde: organisert beitebruk.

År	Dyr på utmarksbeite			Tap på utmarksbeite					
	Antall			Antall			%		
	Voksne	Lam	Totalt	Voksne	Lam	Totalt	Voksne	Lam	Totalt
1983	1592	2725	4317	20	104	124	1,26	3,82	2,87
1984	1645	2800	4445	18	110	128	1,09	3,93	2,88
1985	1567	2733	4300	63	147	210	4,02	5,38	4,88
1986	1428	2391	3819	21	91	112	1,47	3,81	2,93
1987	1532	2629	4161	12	108	120	0,78	4,11	2,88
1988	1467	2536	4003	35	118	153	2,39	4,65	3,82
1989	1589	2716	4305	23	76	99	1,45	2,80	2,30
1990	1682	2927	4609	26	80	106	1,55	2,73	2,30
1991	1629	2959	4588	24	58	82	1,47	1,96	1,79
1992	1652	2872	4524	126	168	294	7,63	5,85	6,50
1993	1698	2928	4626	103	132	235	6,07	4,51	5,08
1994	1484	2663	4147	52	98	150	3,50	3,68	3,62
1995	1513	2651	4164	108	186	294	7,14	7,02	7,06
1996	1787	3026	4813	87	218	305	4,87	7,20	6,34
1997	1845	3204	5049	107	294	401	5,80	9,18	7,94
1998	1907	3266	5173	234	278	512	12,27	8,51	9,90
1999	1992	3446	5438	124	341	465	6,22	9,90	8,55
2000	2043	3476	5519	169	264	433	8,27	7,59	7,85
2001	2223	3697	5920	214	346	560	9,63	9,36	9,46
2002	2205	3715	5920	83	224	307	3,76	6,03	5,19
2003	2185	3950	6135	90	298	388	4,12	7,54	6,32
2004	2187	3895	6082	108	211	319	4,94	5,42	5,24
2005	2010	3636	5646	126	309	435	6,27	8,5	7,70
2006	1898	3320	5218	77	244	321	4,06	7,35	6,15
2007	1838	3188	5026	95	242	337	5,17	7,59	6,71
2008	1851	3200	5051	81	243	324	4,38	7,31	6,41
2009	1866	3274	5140	161	344	505	8,63	10,51	9,82
2010	1811	3180	4991	212	368	580	11,76	11,57	11,62

Fig. 8. Tap av sau på utmarksbeite i Snåsa 1990 - 2010.

Kilde: organisert beitebruk.

Fram til midten av 1800-tallet var det store bestander av bjørn, jerv, ulv og gaupe over store deler av landet. Jaktstatistikker viser at det da var betydelige forekomster av de fire store rovdyrene også i Nord-Trøndelag. Intensiv jakt på alle de store rovdyra førte til at ulv og bjørn nesten var utryddet rundt 1950. Bestandene av jerv og gaupe var også lave til 1980/90-tallet. Jerven ble fredet i Sør-Norge fra 1973 og i hele landet fra 1982. Senere har bestandene av både gaupe og jerv tatt seg opp, og vi har nå en fast bestand av begge artene i kommunen. Ulv og bjørn ble fredet i hele landet i henholdsvis 1971 og 1973. Ulven er fortsatt fraværende med unntak av enkelte streifdyr. I 2009 ble en streifende ulv skutt innenfor kommunen etter tap på rein. Bjørn har vi hatt i kommunen de siste 20 årene, og antall observasjoner og sporregistreringer øker og likedan antall sauer tatt av bjørn.

Uttrekk fra DNs rovbaser over kadaverregistreringer i perioden 2006 – 2010, i tab. 5 nedenfor, viser at bjørnen er den største skadegjøreren i saueflokkene i Snåsa. Over ¾ av saueflokkene som var dokumentert drept av rovvilt, ble tatt av bjørn, og gaupa er den nest største med 14 %. Bjørnen slo hovedsakelig voksne dyr (83 %). De øvrige skadegjørerne har bare tatt lam, med unntak av gaupa som også tok enkelte voksne. Fig. 9 nedenfor viser hvor i kommunen sauekadavrene ble funnet.

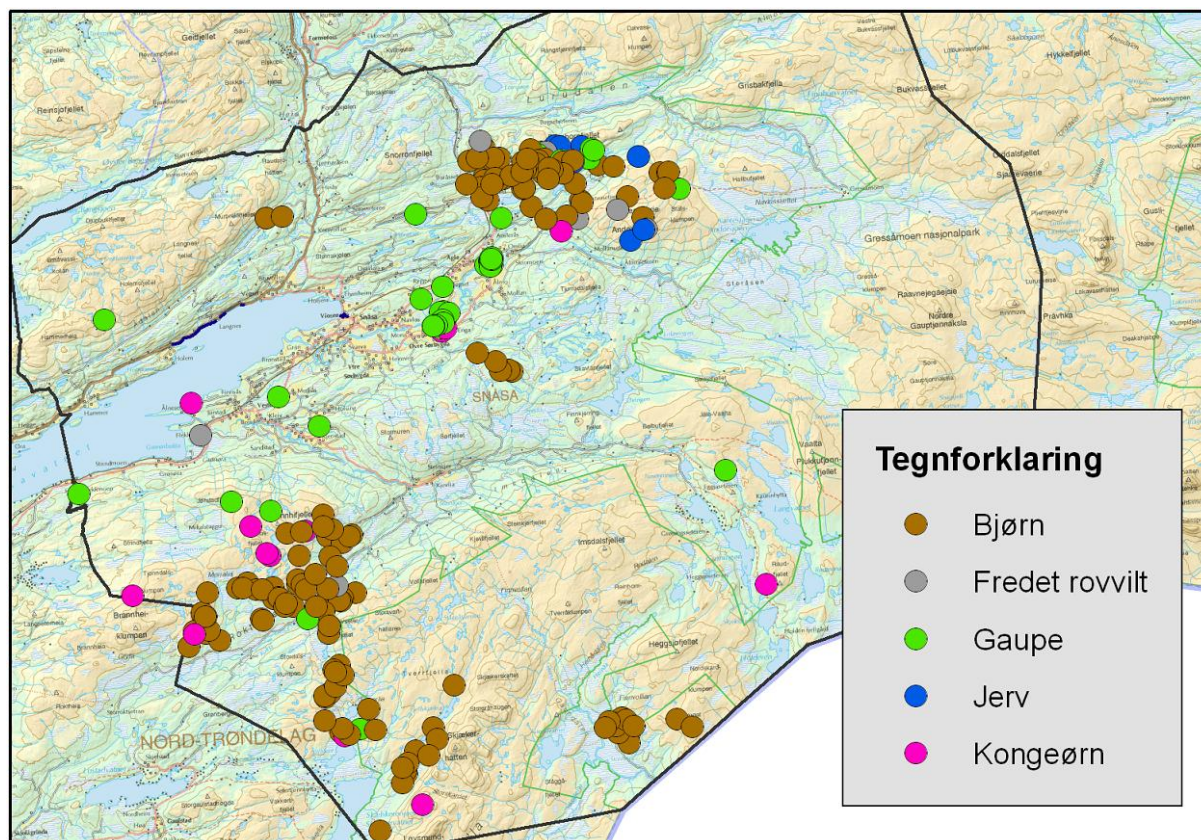
Tab.5 Registrerte sauekadaver i Snåsa 2006 – 2010.

Kilde: DNs Rovbase

Rovvilt	Registrerte kadaver				Dokumentasjon		
	Lam	Voksen	Totalt	%	Usikker	Antatt	Dokumentert
Bjørn	39	195	234	75,5	6	31	197
Gaupe	39	5	44	14,2	1	10	33
Jerv	9	0	9	2,9	2	2	5
Kongeørn	16	0	16	5,1	1	3	12
Freda rovvilt	7	0	7	2,3	2	3	2
Sum	76	234	310	100	12	49	249

Fig. 9 Registrerte sauekadaver i Snåsa 2006 – 2010.

Kilde: DNs Rovbase

I henholdt til registreringene i ordningen med organisert beitebruk (tab. 4) kom det bort til sammen 2067 sauer på utmarksbeite i perioden 2006 – 2010, og med 310 kadaver registrert i DNs rovbaser, var andelen dokumentert tatt av freda rovvilt 15 %.

I følge DNs rovbaser var tapet 1348 sauer i samme periode, 1246 ble søkt erstattet og av disse ble det gitt erstatning for 839 dyr. Det ble gitt erstatning for 67,3 % av de omsøkte og 62,2 % av de tapte. Andelen som ble erstattet har økt markert de siste to årene. For detaljer se tab.6 under. I 2010 søkte 20 brukere om erstatning og fikk utbetalt kr 1.345.526,-. Ikke alle brukere søker om erstatning, og det medfører at tapsstatistikken etter ordningen med organisert beitebruk og erstatningsordningen (Dns rovbaser) blir ulik.

Tab.6 Tapte, omsøkte og erstatta sauer i Snåsa 2006 – 2010.

Kilde: DNs Rovbase

År	Antall sau			Erstatta dyr i %	
	Tapt	Omsøkt	Erstattet	av tapte	av omsøkte
2006	271	251	152	56,1	60,6
2007	204	186	117	57,4	62,9
2008	226	214	113	50,0	52,8
2009	344	295	235	68,3	79,7
2010	368	358	267	72,6	74,6
2006-2010	1348	1246	839	62,2	67,3

4.2 Reindrift

4.2.1 Historikk og fakta

Reindriften som næring har utviklet seg fra en samisk veidemannskultur. I eldre tid var samene et veidefolk som levde av det som naturen ga dem til de forskjellige årstidene gjennom jakt, fangst og fiske. Villrein var det viktigste fangstobjektet. Det er vanskelig å tidfeste når overgangen fra villreinjakt til dagens mer intensive tamreindrift skjedde. Men den har trolig gått gradvis over lang tid, og trolig til ulik tid i de ulike deler av Sàpmi.

På 1500-1600 tallet minket villreinflokkene sterkt som følge av økt handel og skattlegging av samene, kombinert med mer effektive fangst- og jaktmetoder. Tamreinflokkene økte på samme tid, og reinvokterne flyttet tamreinflokkene sine mellom ulike årstidsbeiter omtrent slik villreinen naturlig hadde flyttet. Reindriftssamene fortsatte å arbeide sammen i sijter, et arbeidsfellesskap hvor flere familier flyttet sammen mellom faste sesongboplasser, slik forfedrene hadde samarbeidet. Reinvokterne ble reindriftnomader.

Den samiske befolkningen har på grunnlag av alders tids bruk rett til å utøve reindrift innenfor fylkene Finnmark, Troms, Nordland, Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag og Hedmark hvor reindriftssamene fra gammelt av har utøvet reindrift (det samiske reinbeiteområdet). Etter reindriftsloven §§ 5 og 6 skal det samiske reinbeiteområdet deles inn i samiske regionale reinbeiteområder og samiske reinbeitedistrikter. Hjemmel for å foreta slik inndeling ligger hos Landbruks- og Matdepartementet når det gjelder områdegrensene og Reindriftsstyret når det gjelder grensene mellom reinbeitedistriktene.

Snåsa kommune er i dag deler av tre reinbeitedistrikter; Østre Namdal/Luvlie-Njåavmesje, Luru/Låarte og Skjækerfjell/Skæhkere (se vedlagt kart). Distriktene avgrenses av naturlige skiller som vann, fjell og elver. Området vest for Snåsaheia og nord for Snåsavatnet ligger i Østre Namdal/Luvlie-Njåavmesje og benyttes i dag som vinterbeiteområde. I tillegg til Snåsa kommune ligger større eller mindre deler av Røyrvik, Namsskogan, Grong, Lierne, Overhalla, Namsos, Namdalseid, Steinkjer, Grane og Hattfjelldal kommuner i Østre Namdal/Luvlie-Njåavmesje. Skillet mellom Luru/Låarte og Skjækerfjell/Skæhkere går langs Holderen/ Grønningsvassdraget og videre langs Imsa og Jørstadelva ned til Snåsavatnet. Disse distriktene regnes som helårsbeitende og vil dermed bruke områdene noe mer variert mellom årene. I tillegg til Snåsa kommune ligger større eller mindre deler av Lierne og Grong i Luru/Låarte og Steinkjer og Verdal i Skjækerfjell/Skæhkere. Distriktsinndeling, sesongmessige bruk av beite og reindriftsanlegg er vist på kart som er vedlagt beitebruks-planen. Det gjøres oppmerksom på at kartene viser den faktiske beitebruken og at kartene ikke er rettsgyldige.

Beitene og dermed beitebruken er et resultat av en tilpasning til naturgitte forhold, som geologi/ jordsmonn og klima. I utgangspunktet kan en si at for eksempel gneis- og granittbergarter er sure og tungt oppløselige bergarter som skaper dårlig jordsmonn. Dette gir dårlige vekstbetingelser for gras og urter, noe som igjen gir tilsvarende gode betingelser for lav. Lav er reinenes hovedbeite fra sen høst til vår, og derved selve grunnlaget for at reinen skal kunne beite ute hele året.

I reinbeitedistriktene med tilknytning til Snåsa har en i dag et anslått øvre reintall på 8 600 (tab. 7).

Tab. 7. Reinbeitedistrikt i Snåsa, høyeste reintall og antall personer tilknyttet distriktene.

Driftsåret 2008/2009.

Reinbeitedistrikt		Distriktsareal km2		Høyeste reintall	Antall driftsenheter	Antall driftsgrupper	Antall personer
Norsk navn	Samisk navn	Totalt	Innefor Snåsa				
Skjækerfjell	Skæhkere	3820	737 19%	2000	5	1	34
Luru	Låarte	2729	1253 46%	2400	6	1	28
Østre Namdal	Luvlie-Njåavmesje	6607	349 5%	4200	12	3	52

4.2.2 Utviklingstrekk

4.2.2.1 Reintall

Reintallet har med hjemmel i reindriftsloven av 1978 vært regulert på distriktsnivå gjennom et øvre reintall. I den nye reindriftsloven av 2007 inngår hjemmelen for regulering av reintall i bruksreglene for

distriktene. Alle distriktene har utarbeidet/utarbeider bruksregler. Der foreslås også hvor mye rein det enkelte distrikt kan ha ("øvre reintall"). Bruksreglene skal godkjennes av Områdestyret mens Reintallet skal godkjennes av reindriftsstyret. For Skjækerfjell/Skæhkere er dette i havn og reintallet på 2000 er godkjent av reindriftsstyret i sak RS 1/11. Reintallet for Luru/Låarte (forslag om endring) forventes tatt opp i reindriftsstyret i nærmeste framtid, og for Østre Namdal/Luvlie-Njåavmesje i løpet av 2011. Tabell 8 gir en oversikt over utviklingen i reintallet og gjeldende "øvre reintall". Som tabellen viser var det ved utgangen av driftsåret 2008/2009 registrert til sammen 7500 rein totalt for de tre distriktene.

Tab. 8. Utviklingen i reintall for reinbeitedistriktene i Snåsa.

Distrikt	Reintall i sluttstatus (pr. 31. mars)										Øvre reintall
	99/00	00/01	01/02	02/03	03/04	04/05	05/06	06/07	07/08	08/09	
Luru/Låarte	1826	1836	1947	1705	1710	1908	1740	1819	1877	1613	2400 (RS 54/00)
Skjækerfjell/Skæhkere	2790	2667	2088	2398	1937	2006	1837	1885	1991	1712	2000 (RS 1/11)
Østre Namdal/Luvlie-Njåavmesje	4099	4003	4084	4134	3989	3961	4038	4382	4163	4177	4200 (RS 44/00) + 800 (Hartkjølen)
SUM	8715	8506	8119	8237	7636	7875	7615	8086	8031	7502	

Det fremgår at reintallet i Snåsa har gått nedover fra 1999/00. En del av denne nedgangen kan tilskrives planlagte justeringer i forhold til beitegrunnlaget i noen distrikter, men hovedårsaken er økte tap i de senere år.

4.2.2.2 Flokkstruktur

Produksjonsflokkens kjønns-, alders- og vektstruktur er av avgjørende betydning for produktiviteten i reindriftsnæringen. Forenklet vil en kunne si at den høyeste produktiviteten kan oppnås gjennom størst mulig andel simler. Dette forutsetter at bukkeandelen er stor nok til å opprettholde optimal bedekning, samtidig som simlene har en fysiologisk utvikling som gjør dem i stand til å føre en kalv fram til slaktemoden alder. Flokksammensetningen blir derfor en viktig indikator i næringspolitikken.

Tab. 9. Flokksammensetning og tap i driftsåret 2008/2009

Reinbeitedistrikt	Flokksammensetning i % pr 31. mars 2009			Tap i %		
	Okse	Simle	Kalv	Kalv	Voksne dyr	Totalt
Skjækerfjell/Skæhkere	1	88	11	32	11	20
Luru/Låarte	2	94	5	46	8	25
Østre Namdal/Luvlie-Njåavmesje	4	76	20	29	9	17
Nord-Trøndelag	5	76	19	41	11	24

4.2.2.3 Produksjon – kalvetilgang og slakteuttak

Simlas kondisjon har stor betydning for selve kalvingsresultatet, det vil si hvor mange kalver som går til slakt eller påsett. Samtidig er det slik at en simle som mister kalven tidlig i sesongen, vil kunne bygge opp større ressurser og ha større mulighet for å bære fram kalv påfølgende sesong. Dermed vil en samlet sett kunne få forholdsvis god kalvetilgang året etter en dårlig kalvingssesong.

Tab. 10. Andelen fødte kalver i % av voksne simler i Nord-Trøndelag. (over 100 % tilsier at en del har kalvet som 1åring)

Område	Fødte kalver (%)						
	02/03	03/04	04/05	05/06	06/07	07/08	08/09
Nord-Trøndelag	97 %	96 %	97 %	99 %	98 %	102 %	97 %

Tab. 11. Slakteuttak i driftsåret 2008/2009

Reinbeitedistrikt	Slakteuttak			Snittvekter slakt		
	Stk	Kg	%	Okse 1-2 år	Simle o 2 år	Kalv
Skjækerfjell/Skæhkere	1061	21277	53	29,9	30,0	19,0
Luru/Låarte	897	16062	48	28,1	34,5	19,9
Østre Namdal/Luvlie-Njåavmesje	1888	47342	45	32,0	34,3	22,0
Nord-Trøndelag	4627	106242	37	29,7	33,6	20,6

4.2.3 Tap og erstatning

Rein tapes av mange årsaker, hvorav de viktigste er rovvilt, sykdom, ernæringssvikt, trafikkulykker og andre ulykker. En del år blir mye rein ihjelkjørt på jernbanen, særlig i Skjækerfjell/Skæhkere.

Nord-Trøndelag hadde gjennom 1980-tallet og første del av 1990-tallet også svært høy produktivitet. Dette var utslag av en bevisst strukturering av reinflokken. I første halvdel av 1990-årene økte imidlertid rovvilttapene sterkt, slik at produktiviteten gikk ned. Tiltak for å få ned rovvilttapene ble iverksatt på midten av 1990-tallet. Dette bidro til at tapene avtok og produktiviteten gikk opp i de påfølgende årene. Fra slutten av 1990-tallet begynte reintallet å synke, og nedgangen fortsatte fram til i 2005/06. Nedgangen i reintallet skyldes delvis planlagte justeringer av reintall i forhold til beitegrunnlaget i noen distrikter, men også økende tap de siste par årene. Parallelt med de økte tapene gikk også produktiviteten sterkt ned. Videre ble slaktekvantumet redusert fordi det ikke var mulig å foreta et systematisk utvalg og optimalisere kjønns- og alderssammensetningen på samme måte som tidligere.

Tabell 12 viser antall registrerte reinkadaver i Snåsa de 5 siste årene. Figur 10 viser funnsted for de samme kadavrene.

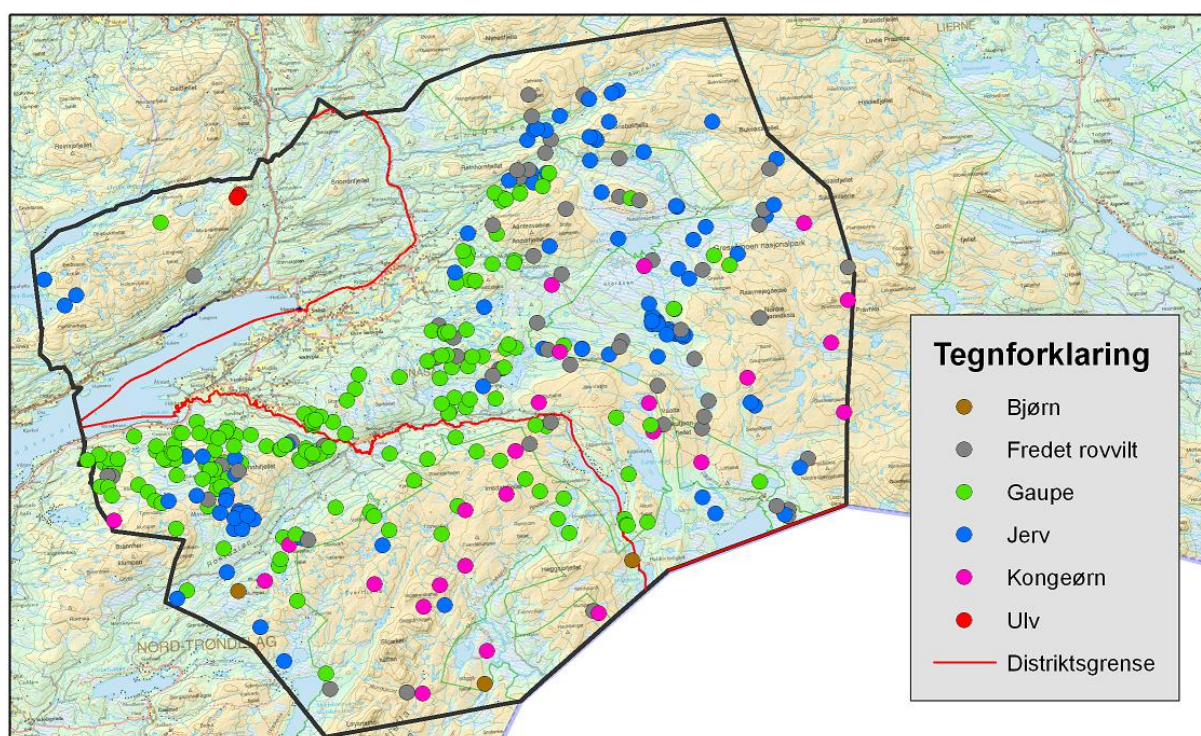
Tab.12 Registrerte reinkadaver i Snåsa 2006 – 2010.

Kilde: DNS Rovbase

Rovvilt	Registrerte kadaver						Dokumentasjon		
	Kalv	Åring	Voksen	Ukjent	Totalt	%	Usikker	Antatt	Dokument
Bjørn	0	0	3	0	3	0,8	0	1	2
Gaupe	53	70	51	0	174	47,6	0	23	151
Jerv	7	15	72	3	97	26,5	2	22	73
Kongeørn	22	5	0	0	27	7,4	0	6	21
Ulv	1	0	1	0	2	0,5	0	0	2
Freda rovvilt	5	10	17	31	63	17,2	0	55	8
Sum	88	100	144	34	366	100	2	107	257

Fig.10 Kadaverfunn av rein i Snåsa 2006 - 2010

Kilde: DNS Rovbase

I sine reindrifsmeldinger oppgir reieneierne hvor stort tap de har hatt totalt i driftsåret. I søknad om erstatning for rovvilttap oppgir reieneierne videre hvor stort del av det totale tapet de antar er forårsaket av fredet rovvilt og hvor stor del av tapet som skyldes andre årsaker enn rovvilt, fordelt på kjente og ukjente andre årsaker. Antall rein savnet, søkt erstattet og erstattet er vist i tabell 13 og 14.

Tab. 13. Tapte, omsøkte og erstatta rein i gjennomsnitt for reindriftsårene 05/06 – 09/10.

Kilde: DNS Rovbase

Distrikt	Antall rein			Erstatta dyr i %		Erstatning kr
	Tapte	Omsøkt	Erstattet	av tapte	av omsøkte	
Skjækerfjell/Skæhkere	797	744	513	64,6	69,0	1.548.777
Luru/Låarte	718	655	467	65,0	71,3	1.357.775
Østre Namdal/Luvlie-Njåavmesje	1427	1358	791	55,4	58,2	2.455.912
Sum	2942	2757	1771	60,2	64,2	5.362.464

Tab. 14. Tapte, omsøkte og erstatta rein for reindriftsåret 09/10.

Kilde: DNS Rovbase

Distrikt	Antall rein			Erstatta dyr i %		Erstatning kr
	Tapte	Omsøkt	Erstattet	av tapte	av omsøkte	
Skjækerfjell/Skæhkere	873	845	591	67,7	69,9	1.946.597
Luru/Låarte	882	794	552	62,6	69,5	1.959.544
Østre Namdal/Luvlie-Njåavmesje	1712	1616	765	44,7	47,3	2.835.503
Sum	3467	3255	1908	55,0	58,6	6.741.644

4.2.4 Beitebruken gjennom året

Typisk for reinen er at den stadig beveger seg mens den beiter. På den måten kan den hele tida finne de mest næringsrike og lettest fordøyelse plantedelene i stedet for å beite reint hvor den står.

Under snøsmeltingen om våren leter reinen etter friske, grønne planter på steder hvor snøen nettopp har smeltet bort. Fjellreinen finner disse på sørskråninger i kalvingslandet. Til de viktigste plantene i vårbeitet hører smyle og sølvbunke, torvull, sauesvingel og flere halvgras som alle skyter grønne skudd tidlig. Mange starrarter, for eksempel nordlandsstarr, stivstarr og trådstarr, og like ens duskeull, har næringsrike jordstengler som reinen graver fram og spiser så snart det tiner på myrene. I vårbeitet inngår også en stor del ris og lav og i tillegg bladknopper fra trær og busker. Reinen er ofte svært medtatt etter den næringsfattige vinterdietten og trenger å komme til hektene igjen. Derfor er vårbeitet ofte en kritisk faktor. Samtidig blir kalvene født, og de trenger mye næring fra mødrene sine for å komme i gang. Problemet med vårbeitet er mindre for de reinene som søker seg ned til kysten allerede om våren.

Om forsommeren søker reinen seg til våtmarksområder, vassdrag og bjørkeskog hvor det blir grønt tidlig. I skogen er myrene viktige forsommerbeiter. Vesentlige beiteplanter er selvfølgelig flere av våtmarksplantene. Bukkeblad og myrhatt har kraftige jordstengler som reinen gjerne graver opp og spiser. Lav av vier, bjørk og andre lauvtrær er også viktige beiteressurser. Forsommerbeitet er kvalitetsmessig det beste på hele året. Et godt forsommerbeite gir reinen mulighet til å komme seg igjen etter vinteren og vokse raskt før den blir forstyrret i beitingen av insekter som kommer med sommervarmen. Dette vil også komme kalvene til gode ved at melkeproduksjonen øker hos simlene.

Om sommeren beveger reinen seg mye innenfor de viktigste beitebiotopene som er snaufjell, myrer, hogstflater, bekkefar og naturenger. Til dels vandrer reinen fordi den blir plaget av insekter, først og fremst hudbrems og nesebrems eller svelgbrems. På varme dager oppholder reinen seg helst på snøflekker, åpne forblåste steder eller tørre, skyggefulle skogbakker for å komme unna insektene. Mot kvelden vil den søke seg ned i dalsøkk og ut på myrer for å beite i de kjølige timene i døgnet. I høgfjellet kan reinen fortsatt finne grønne planter i et tidlig utviklingsstadium om sommeren. Viktige beiteplanter er særlig flere urteaktige planter, men også våtmarksplanter i fuktige områder. Spesielt ettertraktet er blant annet fjellkvann, turt, geitrams, skogstorkenebb, fjellsyre og stormarimjelle. Reinen beiter gjerne elvesnelle, særlig om morgenen og i regnvær, men den unngår myrsnelle som blir ansett for å være giftig. Andelen starr og gras synker fra 50 % av næringsinntaket om våren til 20 % om sommeren. Lav er fortsatt et supplement om sommeren. Også lav kan inngå som en mindre del av sommerdietten. På ettersommeren blir kvaliteten på beitet dårligere, og det blir vanskeligere for reinen å fylle behovet for protein til vekst. I stedet begynner den å legge på seg fett for vinteren.

Sopp er ettertraktet før på ettersommeren og særlig utover høsten. Reinen spiser sopp helt til snøen kommer, og fortsetter også med å grave etter sopprester under snøen tidlig på vinteren. Den ernæringsmessige betydningen av soppen er stor når tilgangen er som størst. Reinen samler seg dag gjerne i de beste sopptraktene. Den setter mest pris på store sopper, men leter også etter risiker og kremler. Reinen graver også gjerne fram jordstengler av bukkeblad. Med nattefrosten blir beiteplantene mye dårligere ernæringsmessig, men reinen fortsetter å beite gras, halvgras og andre urter. Myrvegetasjonen gir et verdifullt beite lenge utover seinhøsten, også etter at myrene er frosset til. Lyng og ris, fremfor alt røsslyng og blåbærris, blir beitet mer og mer, og lavene blir viktigere som beiteplanter om høsten.

Lav som vokser på bakken, svarer for 40 – 60 % av næringsinntaket i mange områder. Lavandelen kan av og til gå opp til 80 %, men kan også være svært lav, som for eksempel i enkelte kystdistrikter i Norge. Andre viktige beiteplanter om vinteren er ris og grønne deler av gras og andre urteaktige planter. De gir et viktig tilskudd til lavdietten som er protein- og mineralfattig. Knopper og skudd av busker og lauvtrær gir også et bidrag til vinterdietten.

Snøforholdene har stor betydning for reinens muligheter til å få tilstrekkelig vinterbeite. Dyp snø, is bakken, skare eller hardpakka snø på hogstflater eller i fjellet kan hindre reinen i å nå ned til beitet på marka. Lav som henger ned fra trærne, som strylav og skjeggjav, og årenever på bjørkestammer, er i slike situasjoner nesten den eneste beiteressursen. Særlig i skareperioder på vårvinteren er de lavene som vokser på trær uvurderlige. Senere, når snøen smelter og steinene blir bare igjen, spiser reinen også enkelte skorpe og bladlav som vokser på stein.

5. PROBLEMSTILLINGER OG UTFORDRINGER FOR BEITENÆRINGENE

5.1 Beiteretten

5.1.1 Husdyrbeite

Beiteretten er den rettighet man råder over for å kunne slippe dyr på beite. En beiterett kan man ha på privat grunn, enten på egen eller andres eiendom, eller på offentlig grunn, hvilket vil si i bygdeallmenninger eller i statsallmenninger (regulert i fjelloven kap. 9). På Snåsa vil det si i statsallmenning.

I statsallmenningen har gårder som er bruksberettiget rett til å beite med så store buskaper som kan vinterføs på eiendommen. Ut fra fjellovens forarbeider skal minst 50 % av fôret være selvprodusert.

Fjelloven § 16 gir fjellstyret anledning til å fastsette regler om ordning av beitebruk innenfor statsallmenninger, og i Snåsa fastsatt fjellstyret egne beitebruksregler i 1981 som fortsatt gjelder. Reglene omhandler bla. inndeling av statsallmenningene i beitefelt, fastsettelse av beitetider, begrensninger av antall beitedyr.

I flere sammenhenger, bla. i kommunal forvaltning og i enkeltsaker, kan det noen ganger være usikkerhet omkring bestående bruksretter i et område, og enkelte gårdbrukere kan være i tvil om seter- og/eller beiteretten fortsatt består eller når den eventuelt bortfaller. Fjellstyret skal i sine registre ha opplysninger om alle utviste beite- og seterretter innenfor statsallmenningen, og fjelloven har bestemmelser om når beiterett og seterrett som ikke har vært i bruk, bortfaller. Både ut fra offentlige og private interesser har det vært ønskelig med en oppdatering og kartfesting av bestående bruksretter i statsallmenningen

5.1.2 Retten til reindrift

Retten til å drive reindrift er en bruksrett som gjelder i alle fjell- og utmarksstrekninger innenfor reinbeiteområder. Retten gjelder uavhengig av grunneierforhold og så langt det ikke foreligger særlige rettsforhold. Retten omfatter både rett til beite for rein, rett til opphold, ferdsel og flytting, rett til nødvendige anlegg, og også rett til brensel og trevirke og innen visse rammer rett til jakt, fangst og fiske.

Retten til å utøve reindrift gir rett til å la reinen beite i fjellet og annen utmarksstrekning, herunder også tidligere dyrket mark og slåtteng som ligger for seg selv uten tilknytning til bebodde områder eller dyrkede arealer i drift, dersom de ikke er holdt i hevd og heller ikke er i bruk som kulturbeite, med mindre arealet er inngjerdet med gjerde som freder for rein (Reindriftsloven § 19 om beiterett). Rein har altså ikke rett til å beite på dyrket mark som er holdt i hevd. Reinen skal holdes under slikt tilsyn at den så vidt mulig hindres fra å volde skade, komme utenfor lovlig beiteområde eller sammenblandes med annen rein (Reindriftsloven § 28 om tilsyn). Med de unntak som er fastsatt i Reindriftsloven, er eier av rein ansvarlig for skade reinen volder uten hensyn til skyld (Reindriftsloven § 67).

Reindriften drives på naturens premisser og er generelt sårbar i forhold til ytre påvirkninger. Dette omfatter både naturlige påvirkningsfaktorer som klima og rovdyr, men også menneskelige faktorer som arealinngrep og forstyrrende aktiviteter.

Generelt kan en si at klimaendringer vil kunne få betydning for tilgang, kvalitet og kvantitet av beite, men også for blant annet områdebruk, flytteveier og flyttetidspunkter, kalvingsland og insektstress. Hvorvidt endringene er mest positive eller mest negative for reindriften, vil variere mellom områder, avhengig av regionale og lokale forhold, samt når og hvordan området brukes av reindriften. Sammenhengene er komplekse og vil være vanskelige å forutsi. I et føre-var-perspektiv vil det derfor være viktig å sikre både en bærekraftig ressurstilpasning og et best mulig arealgrunnlag, som kan gi næringen den nødvendige robusthet og fleksibilitet til å tilpasse seg klimaendringer.

Reinbeitearealene er under et stadig press fra andre arealbrukere. Dette gjelder blant annet vei- og vassdragsutbygging, Forsvarets virksomhet, hyttebygging, nydyrking, jakt- og friluftsinnteresser og de senere årenes omfattende planer for vindkraftutbygging. Økt kommersialisering i ly av allemannsretten

skaper også utfordringer for reindriften, idet slike aktiviteter fort kan få et omfang og skje i tidsrom som kan være til stor skade og ulempe for reindriften. Etter omstendighetene kan et lite inngrep ødelegge hele årssyklusen. Forholdet til annen utnyttelse av utmarksarealer blir derfor lett konfliktfylt.

Samisk reindrift er på mange måter en livsform basert på sterke kulturelle elementer. Reindriften er en viktig bærer av samisk kultur. Samisk språk, bruk av tradisjonelle beiteområder og reinmerker, duodji (husflid) og kunsthåndverk er i denne sammenheng viktig. Det samme gjelder familiemessige og andre sosiale relasjoner. Dette betyr ikke at reindriften ikke tar inn over seg skiftninger i tiden eller er upåvirket av den generelle samfunnsmessige utvikling. Men den klare og bevisste forankring i kulturelle verdier bidrar til å gjøre reindriften som næring og livsform slitesterk i sin kjerne, og motstandskraftig i forhold til påvirkninger.

5.2 Gjerdehold

Lov om grannegjerde regulerer de privatrettslige sider ved gjerder mellom naboeiendommer. Her finnes regler om retten til å ha gjerde og hvordan gjerdet skal være. Det finnes imidlertid flere lover som inneholder regler om gjerder og gjerdehold. Blant disse er plan- og bygningsloven. Her beskrives regler for hva som kreves av tillatelser fra det offentlige for å sette opp et gjerde. Videre er det bestemmelser i frilufsloven ved inngjerding av fritidseiendommer i utmark. Lov om dyrevelferd (§ 15) har også bestemmelser om gjerder, blant annet at det ikke skal brukes piggtråd i gjerder for å regulere dyrs ferdsel.

I følge § 18 i gjerdeloven kan kommunestyret lage egne vedtekter i forbindelse med gjerding. Snåsa kommune har ikke vedtatt slike bestemmelser.

Gjennom ordningen med organisert beitebruk og SMIL-midlene og blir det gitt investeringstilskudd til oppsetting av nye gjerder. Tilskudd til oppsetting av rovdysikre gjerder (forebyggende tiltak mot rovdyskader) kan gis av fylkesmannens miljøvernavdeling.

Som praktisert i andre kommuner blir oppføring av gjerder og samleanlegg ikke behandlet etter plan- og bygningsloven i Snåsa. I statsallmenningen skal tillatelse fra fjellstyret innhentes, og i verneområdene skal tillatelse gis av forvaltningsmyndigheten i det aktuelle området. Reindriftsgjerder behandles etter reindriftsloven. Det er usikkert hvorvidt om de rovdysikre gjerdene (høyde 1,2 m og med 7 elektriske tråder) skal behandles etter plan- og bygningsloven.

Inntrykket er at i Snåsa er det få konflikter i forbindelse med beitebruk og gjerdehold både på private områder og i statsallmenningen, og de tilgjengelige investeringsvirkemidlene er tilstrekkelige. I stor grad brukes det i dag elektriske gjerder som er raske å sette opp og ta ned. Det finnes imidlertid en del rester etter gamle netting- og piggtrådgjerder i utmarka som med fordel kunne ha vært fjernet. Dette gjelder både for husdyrbeite og reindrifta.

Mulige utfordringer for framtida er økende bruk av rovdysikre gjerder som har konsekvenser for både den frie ferdsel, viltet og reindrifta, og muligheten for oppsetting av gjerder og samlekruer i nasjonalparken.

5.3 Organisert beitebruk

Formålet med organisert beitebruk er å legge til rette for en mer rasjonell utnytting av beiteressursene innenfor grensene av hvert enkelt beiteområde. Beitelagene samarbeider om tilsyn, sanking og investeringer. Nye beitelag skal godkjennes av fylkesmannen og registreres i foretaksregisteret. Nye lag skal ha minimum 5 aktive medlemmer, etablerte lag minimum 3.

I takt med nedgangen i husdyrholdet, økende rovdysproblemer og økende arealgrunnlag på gårdsbrukene, reduseres antall brukere som slipper dyr på utmarksbeite. Dette reduserer muligheten for samarbeid i beitesesongen og opprettholdelsen av beitelagene. Vi har allerede lag som er nedlagt av denne årsak, og flere lag er sårbare. Fortsetter denne utviklingen vil det bli problemer med å opprettholde den organiserte beitebruken. Ut fra denne problemstillingen er det ønskelig at nye

beitebrukere henvises til etablerte beitelag med ledig kapasitet i stedet for å ta i bruk nye beiteområder.

Kartfesta informasjon om beitebruken (de enkelte besetningenes områdebruk, samlekruer, ledegjerder, gjeterhytter og saltsteinplasser) er bare delvis oppdatert etter etableringen på 90-tallet. Oppdatering av disse opplysningene foreslås som eget tiltak.

5.4 Gjengroing – tap av mangfold

Utmarksinteressene er mange og verdiene i utmarka er store. Beitebruken er med på å opprettholde verdier som kulturlandskap, biologisk mangfold og opplevelsesverdier.

Vedlikeholdet av disse verdiene og arealene gjøres best gjennom bruk, og da spesielt gjennom beitebruk. Vegetasjonen er ikke stabil i seg selv, og med redusert beitebruk vil landskapet gå tilbake til det opprinnelige. I mange tilfeller vil beitebruken være helt avgjørende. Med nedgang i dyreholdet øker utfordringene med å ivareta kulturlandskapet, det biologiske mangfoldet og opplevelsesverdiene.

I Snåsa er rydding og inngjerding av gammel kulturmark og restaurering av freda og verneverdige bygninger som brukes i næringsmessig sammenheng høgt prioritert, og en stor andel av de kommunale SMIL- midlene går til slike tiltak. Ikke minst er mange gamle innmarksbeiter og setervoller ryddet og inngjerdet, og mange seterbygninger er i standsatt og brukes til ny setervirksomhet. I 2010 var 18 setre i drift. Aktiv bruk av SMIL-midlene er viktige for istandsetting/restaurering (engangstiltak).

5.5 Andre næringsinteresser

Plan- og bygningsloven styrer arealbruken i Norge, og planer vedtatt etter denne loven bestemmer hvordan ulike arealer skal brukes. Det er derfor viktig at alle som har interesser knyttet til ulike arealer følger med på hva som planlegges. Kommuneplanen er den overordede planen i kommunen og legger føringer for hvor det kan bygges og hvor det kan drives landbruk/reindrift.

Beiteinteresser kan være knyttet til både jordbruks- og utmarksarealer. Dersom disse arealene blir satt av som såkalte "Landbruks-, natur-, friluft- og reindriftsområder, (LNFR-områder)" i kommuneplanen, jf. plan- og bygningslovens § 11-7, vil beitebruk være i samsvar med planen.

Interessekonflikt mellom beiteinteresser og andre arealinteresser vil normalt oppstå når det er snakk om å omdisponere LNFR-områder til andre formål. Det typiske vil være at det ønskes areal til byggeområder (for eksempel hyttefelt, boligfelt, næring eller veg) i områder det er knyttet beiteinteresser til.

Det er viktig at de som har interesse av å ta vare på beiteområdene gjør kommunen kjent med negative konsekvenser som utbygging vil gi dersom beiteområder blir avsatt til andre formål enn LNFR. Det kan i slike saker også være andre interesser enn beite som går tapt. Dersom det er store, negative konsekvenser av et utbyggingsforslag, er sjansen større for at det ikke blir vedtatt. Konsekvensene må fram dersom de skal tas hensyn til. Kan det dokumenteres hvilke interesser som står på spill, er sannsynligheten større for å få gjennomslag for sine synspunkter. Det vil derfor være positivt med mest mulig kunnskap om de interessene man vil framheve. Kommuneplanens arealdel for Snåsa kommune ble vedtatt av kommunestyret i januar 2006 og gjelder fram til 2015. I planen inngår det ikke nye byggeområder for fritidsboliger i statsallmenningen. En beitebruksplan der beiteinteresser og beiteverdier er kartlagt, vil være et nyttig grunnlagdokument ved en framtidig revidering.

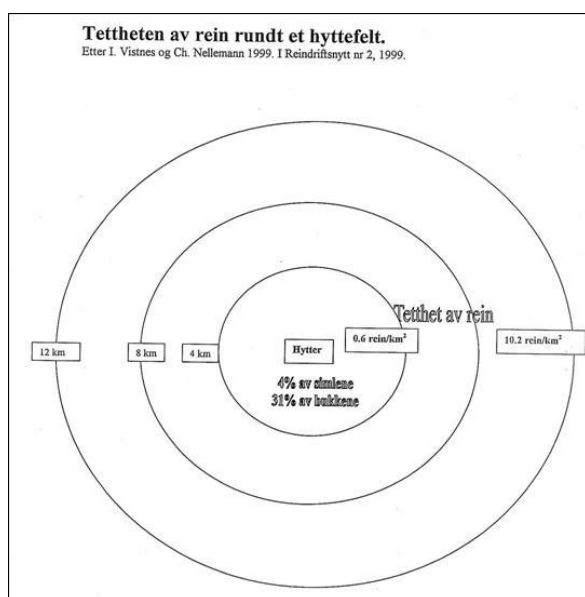
Gode bestemmelser til detalplaner (eks reguleringsplaner eller bebyggelsesplan) vil kunne være konfliktdempende i forhold til problemer som kan oppstå av nye utbyggingsprosjekter. Det kan for eksempel gis bestemmelser om gjerding. Spørsmål det må tas stilling til er om gjerding skal tillates, eventuelt hvor stort areal som kan gjerdes og utforming (materialvalg og utforming). I de to siste vedtatte reguleringsplanene for fritidsboliger i statsallmenningen (Storslått og Raudberglia) er det i reguleringsbestemmelsene sagt følgende om gjerding: "Det kan etableres gjerde innenfor hver enkelt tomt. Gjerde skal utføres som skigard eller lignende tregjerder i naturfarger, og slik at det ikke utgjør en risiko for beitedyr. Maksimal høyde på gjerde er 1,0 m."

Utbyggingsinteressene utgjør ikke de eneste andre næringsinteressene i utmarksområdene. Blant annet er det et økende marked som etterspør tilrettelagte opplevelser knyttet til de naturkvalitetene. Det ligger et potensiale til mer næringsmessig utnyttelse av disse ressursene. Utnyttelsen må imidlertid være bærekraftig, slik at bruken ikke ødelegger de naturkvaliteter som gjør at områdene er etterspurt og ikke være til hinder eller sjenanse for den tradisjonelle beitebruken. Store deler av våre fjellområder er vernet, og hard bruk kan føre til slitasje og ødeleggelser både i og utenfor verneområdene. På den andre siden har myndighetene ansvar for å tillate fornuftig og bærekraftig bruk, slik at områdene kan benyttes til lokal verdiskaping.

5.5.1 Reindrift i forhold til andre næringsinteresser

Reindriftsforvaltningen i Nord-Trøndelag prioriterer sikring av beitearealene høyt i sitt daglige arbeid. Målsettingen er å komme tidlig inn i alle planprosesser, slik at en kan påvirke resultatet til fordel for reindriftnæringen. I tillegg til tradisjonelle inngrep, som hytter, veier mv, har antall planlagte vindkraftprosjekter økt kraftig de siste årene.

Den største trusselen og det som er vanskeligst reverserbart for reindriften i dag er hyttebyggingen. Her foretar de ansvarlige myndigheter seg minst, dvs. at så godt som ingen konsekvensutredninger blir laget og per i dag bygges cirka 50 % av alle hytter på dispensasjon fra kommunenes arealplaner. Reindriften får her igjennom mindre enn 10 % av protester på dette området, og i dag er ca 25 % av beitearealet sterkt forstyrret/ tapt som følge av inngrep. Trekker en ut sommerbeitene/ kystområdene for seg selv er ca 35 % forstyrret/ tapt.

For å gi et perspektiv på omfanget kan vi se på antallet hytter i områder med samisk reindrift. I 2006 var det registrert 62.100 fritidshytter i områder med samisk reindrift og i perioden 2003-2005 ble det bygd 800 nye hytter årlig i områdene med samisk reindrift. Cirka 200 av disse ble bygd i Nord-Trøndelag reinbeiteområde.

Nyere forskningsresultater (bl.a. Vistnes & Nellemann, 2000) har vist at rein, særlig simleflokker, reduserer bruken av områder som ligger i nærheten av fysiske inngrep. Undersøkelsene har dokumentert at rein reduserer bruken av områder i en avstand på inntil 2,5-10 km fra ulike inngrep. Unnvikelsessonen avhenger noe av type inngrep (veier, hytter, kraftlinjer) og om flere inngrep virker sammen (synergisk akkumulerende effekt). Undersøkelsene indikerer videre at reinen reduserer bruken av disse forstyrrende områdene

med fra 40-80 %. Variasjoner i topografi i tilstøtende terreng og aktivitet knyttet til inngrepet har stor betydning for hvor langt ut forstyrrelsessonen strekker seg. Videre vil flere inngrep kunne øke forstyrrelsessonen.

I tillegg til tradisjonelle inngrep i reinbeitet vil reindriftsforvaltningen ha spesiell fokus på aktiviteter knyttet til landbruk (bl.a. utvidet seterbegrep) og til organiserte reiselivsaktiviteter, knyttet bl.a. til verneområder.

5.6 Friluftslivsinteresser

Det å kunne ferdes i utmarka og ha mulighet til å ta del i unike naturopplevelser, er en del av norsk tradisjon og kultur, og allemannsretten står sterkt og er lovfestet i friluftslvsloven. Svært mange bruker naturen som et rekreasjonsområde, til friluftsliv, sport, jakt og fiske med mer.

Av friluftsjaktinteressene er jakt, og da spesielt jakt med hund, den aktiviteten som det er mest nærliggende å tro har kryssende interesser med beitebruken. Jaktrett er ingen allemannsrett, men tilhører derimot grunneiere og rettighetshavere i et område. Jakt foregår i Snåsa både på privat- og statsgrunn. I statsallmenningene forvaltes jakta av fjellstyret, og på privat grunn er det grunneieren selv. I enkelte områder har det etter hvert blitt vanlig å selge jaktrettigheter og leie ut terreng til både jakt, jaktprøver og dressurområder for hund. Slike aktiviteter kan være en viktig inntektskilde for grunneierne. Rettighetshavere har også et inntekstpotensiale ved salg av jakt som pakkeopplevelse. Jakt kan kobles sammen med tilleggstjenester som overnatting, servering, guiding, transport, kjøttbehandling e.l. Jakt og annen utmarksbasert reiseliv er et satsingsområde både på privat grunn og i statsallmenningene og får stadig større betydning i Snåsa.

Når det tilrettelegges for slike aktiviteter er det viktig å ha i tankene at det også er andre bruksinteresser i utmarka og ha fokus på dialog og samarbeid for å unngå konflikter.

Bruk av utmarka til friluftsmål kommer bare unntaksvis i konflikt med husdyrbeite. En kan ha problemer med åpne grunder og løshunder, men inntrykket er at det går rimelig greit i Snåsa. Derimot er det flere eksempler på at sambruk er positivt gjennom påvisning av kadaver eller skada dyr, og for saueneieringen gjennom rapportering om gjengående beitedyr etter sanking om høsten. I tillegg er det mye som tyder på at høg aktivitet påvirker tapet til rovvilt i positiv retning. Annerledes er det i forhold til reindrifta der all aktivitet i kjerneområdene og i reinens mest sårbare perioder er en belastning for næringen.

Noen aktuelle problemstillinger i forbindelse med jakt i beiteområdene er;

- jaktstart i forhold til når husdyrbeiteperioden avsluttes
- jakt med løs hund i forhold til beitedyr
- treningsområder og jaktprøver for hund i forhold til beitedyr

5.7 Radioaktivitet

Tsjernobyl-ulykken i 1986 er den hittil mest alvorlige atomkraftverkulykken i verden. Foruten områdene rundt Tsjernobyl var Norge blant de landene i Europa som ble hardest rammet. Konsentrasjon av radioaktivt cesium i vegetasjon på utmarksbeite reduseres svært langsomt og dette fører til at våre fjell og utmarksområder er svært sårbare for radioaktiv forurensning. Husdyr som beiter i utmark tar opp radioaktivt cesium i kroppen via forurensede beitevekster og dette fører til forurensning av kjøtt og melk.

Mattilsynet gjennomfører hvert år radioaktivitetsmålinger på levende dyr. Målsettingen er å unngå unødig kassasjon av slakt på grunn av høyt nivå av radioaktivitet. Ved for høyt radioaktivitetsnivå pålegges dyreeier nedfôring etter retningslinjer gitt av Landbruks- og matdepartementet.

Tiltaksgrensen for kjøtt fra rein og sau er henholdsvis 3000 og 600 bq/kg, og verdier over denne grensen medfører nedfôring over en kortere eller lengre periode.

Det kan være store variasjoner mellom besetningene innen samme beiteområde, og likeledes kan det være veldig store forskjeller mellom dyrene innen samme besetning. I flere besetninger har det derfor vært årvisse besetningsmålinger som medfører betydelig merarbeid for gårdbrukeren.

I Snåsa har eneste tiltaket mot radioaktivitet vært nedfôring. Det er ikke foretatt noen systematisk gjennomgang av måleresultatene fra Snåsa, men inntrykket er at for flere besetninger har cesium-innholdet og nedfôringstiden gått ned, mens det for andre er på samme nivå som rett etter ulykken. Flere har fortsatt 2 – 4 ukers nedfôringstid. Radioaktivitetsmåling og nedfôring av sau og rein vil sannsynligvis pågå i mange år fremover.

5.8 Rovvilt

De siste tiårene har oppbyggingen av rovviltbestandene i Norge hatt stor innvirkning på beitebruken. Stortinget har slått fast at det skal være et mål å sikre overlevelsen til alle de store rovviltartene i norsk natur. Samtidig er det vedtatt at det skal sikres beitebruk også i de deler av landet der det er rovvilt. De nasjonale bestandsmålene for hver region er bestemt av Stortinget i form av antall årlige ynglinger.

Region 6 som består av Nord- og Sør-Trøndelag, og Møre og Romsdal skal ha 12 ynglinger av gaupe, 10 av jerv, og 4 av bjørn. Beitebruk i rovviltområder medfører store utfordringer for den enkelte beitebruker og forvaltningsapparatet.

5.8.1 Beiterett og rovvilt

I enkelte deler av landet opphører beiting i utmark på grunn av problemer med rovvilt. Det kan være at beitebrukeren føler seg "tvunget" til å slutte med husdyrhold, eller at dyrene flyttes til andre og mindre rovdyrtratte beiteområder. Videre har Mattilsynet varslet at det med hjemmel i dyrevelferdsloven kan nekte slipp av beitedyr innenfor rovdyrrområder. Tidsrammen for et slikt opphør kan variere, men i noen tilfeller kan opphøret bli av flere års varighet. Det er derfor stilt spørsmål om en kan risikere å miste beiteretten ved at den er blitt umulig å utnytte på grunn av tilstedeværelse av rovvilt. Spørsmålet ble behandlet i en juridisk vurdering i forarbeidet til *St.meld.nr. 35 (1996-1997) Om rovviltforvaltning*. Vurderingen drøfter risikoen for tap av beiterett, enten det er en allmenningsrett eller en særrett på privat grunn. Generelt er konklusjonen at det skal svært mye til for å miste en slik rettighet.

Rovdyrskader påfører mange beitedyr store lidelser. Dyreeier har ansvar for forsvarlig dyrevelferd og for at dyrene ikke kommer i fare for lidelse. Mattilsynet har ansvaret for forvaltning av dyrevelferdsloven som også inkluderer dyr på beite, og loven gir adgang til å kreve at dyreeier må treffe tiltak for å skjerme dyr mot konkret rovdyrfare.

Uansett lovplågt beitenekt eller ikke, i Snåsa har flere beitebrukere nå sluttet med sau eller slipper dyrene på beite nede i bygda pga. rovdyrproblemene, og i praksis er det et "tap" av beiteretten eller manglende mulighet til å utnytte retten. De økte rovdyrstammene og de problemene det medfører er utvilsomt den største utfordringen beitenæringene står ovenfor. Hvis rovviltforvaltningen ikke endres, vil dette bli en enda større utfordring i tida framover.

5.8.2 Erstatning for skadde eller drepte beitedyr

Når fredet rovvilt skader eller dreper husdyr og rein, kan man etter søknad få erstatning for tap og følgeskader. Erstatningsordningen er hjemlet i viltloven § 12 a, og reguleres av egen forskrift. Enkelte dyreeiere/beitelag har problemer med å finne kadaver for å kunne dokumentere tapsårsaken. Dette gjelder særlig tap av lam og kalv tatt av jerv, gaupe og kongeørn på vår/sommer. Manglende dokumentasjon kan medføre avkorting av erstatning.

Andelen erstattet sau av omsøkte var 67 % i gjennomsnitt for de siste 5 årene i Snåsa, siste år 74 %. Tilsvarende tall for reinbeitedistriktene i kommunen er henholdsvis 64 og 58,6 %. Dette viser at tap ikke erstattes fullt ut.

Fortsatt gjenstår mye på den lovfesta fulle erstatningen. Hovedproblemet er å kunne finne og dokumentere tap, og da spesielt på unge dyr. Bruk av radiobjeller og styrket tilsyn (ordinært, ekstraordinært og utvidet tilsyn) er aktuelle tiltak.

5.8.3 Tapsreducerende tiltak rettet mot rein- og bufenæringen.

Rovviltsforskriften har en todelt målsetning, der enn både skal sikre overlevelsen til rovviltartene og innenfor disse rammene skal en sikre reindrift og husdyrhold basert på utmarksbeite. Dette vil i enkelte områder i Snåsa bety at en må tilpasse drifta for å sikre videre drift.

I forvaltningsplan for rovvilt i region 6 er følgende tiltak nevnt:

Tapsforebyggende tiltak rettet mot sau:

I områder med årlige tunge rovviltskader vil tiltak som skiller rovdyr og sau i tid og rom være det som absolutt er mest effektivt for å forhindre tap.

- Rovdyrsikre gjerdar (kostbare, langsiktige, konflikt med andre interesser)
- Tilsyn (ekstraordinært og utvidet)
- Tidlig sanking
- Ekstra høstbeite til bruk ved tidlig sanking
- Forsinket slipp og inngjerding av ekstra vårbeite for å redusere gaupe- og bjørneskader
- Flytting av sau
- Gaupeklaver
- Radiobjeller
- Vokterhund
- Omstilling til annen næring

Tapsforebyggende tiltak i reindrifta:

Hovedårsaken til at reindriftnæringen er spesielt utsatt for rovvilttap, er at reinen som det eneste domestiserte beitedyret finner sin næring i utmark gjennom hele året. Dette fører til at reinen er utsatt for rovdyrkontakt i alle beitesesongene. Dette innebærer at driftsformen i seg selv gir en økt tapsrisiko, og gjør næringen spesielt sårbar ved en økning i rovviltstammene. Samtidig finnes det svært få tapsforebyggende tiltak som er effektive for reindriften, pga. generelt større begrensninger når det gjelder driftstilpasninger for reindrift enn for husdyrhold. Aktuelle tiltak blir ofte svært kostbare og de kommer også ofte i konflikt med reindriften tradisjonelle driftsmåter.

Det er ikke mulig å skille all rein og faste forekomster av rovvilt gjennom fysisk geografisk differensiering. I viktige reinbeiteområder vil derfor beskatningen av rovviltbestandene være et viktig forvaltningsmessig tiltak og i tillegg:

- Kalving innenfor kontrollerte områder
- Transport av rein til mindre rovdyrutsatte beiter
- Randsonegjeting/intensiv gjeting i kalvingstida
- Tidlig samling og slakting

Både Skjækerfjell/Skæhkere og Luru/Låarte reinbeitedistrikt er helårsbeiter og har ikke mulighet for transport til mindre rovdyrutsatte områder. Dette tiltaket er derfor uaktuelt for disse distriktene vedkommende.

Uten unntak vil ethvert tapsreduserende tiltak rettet mot beitedyr medføre ekstrakostnader for den enkelte bruker. Noen av disse kostnadene kan søkes dekket av staten gjennom tilskuddsmidler fra fylkesmannens miljøvernnavdeling. Mange av tiltakene er svært kostbare, og innebærer sterke innskrenkninger av beitebruk og beiterettigheter. På grunn av for knappe bevilgninger er det hvert år en rekke tiltak som ikke kan gjennomføres, eller som må gjennomføres for beitebrukernes egen regning. Utfordringen blir å finne tiltak som er tapsreduserende og både praktisk og økonomisk gjennomførbare.

6. MÅLSETTING OG TILTAK

6.1. Hovedmål for beitebruken i Snåsa

Det skal legges til rette for en bærekraftig beitebruk som grunnlag for lønnsom verdiskaping og lokal sysselsetting og bosetting.

6.1.1 Delmål 1

Bidra til best mulig utnyttelse av utmarksområdene gjennom samarbeid og felles forståelse mellom reindrifta, husdyrbeitebrukerne og andre bruksinteresser.

6.1.2 Delmål 2

Bidra til å redusere konfliktnivået mellom beitebruk, rovvilt, hyttebygging og annen bruk av utmarka.

6.1.3 Delmål 3

Legge til rette for beitebruk som ivaretar dyrevelferden.

6.1.4 Delmål 4

Bidra til å synliggjøre verdien av utmarka..

6.1.5 Delmål 5

Bidra til å ivareta biologisk mangfold og opprettholde kunnskap om beitebruk.

6.2. Tiltak

Tittel	B1. Felles forum for beitebrukere
Formål	Etablere et forum for alle beitebrukere
Bakgrunn	Ønske fra beitebrukerne om et felles forum hvor reindrifta og husdyrbeitebrukerne møtes (reinbeitedistriktene og sauebrukere/storfébrukere både på privat grunn og i statsallmenningene).
Innhold	Årlig møte hvor aktuelle og felles problemstillinger drøftes.
Ansvarlig	Snåsa fjellstyre og Snåsa kommune
Kostnad/ finansiering	Kr 5.000,- årlig Snåsa fjellstyre og Snåsa kommune
Gjennomføring	Årlig

Tittel	B2. Beredskapsareal for sau
Formål	Finne og tilrettelegge egnet område som kan brukes som beredskapsareal i akutte skadesituasjoner.
Bakgrunn	Tidlig nedtaking av sau er ofte problematisk pga. at brukeren har for lite beiteareal. Beiting på fulldyrka jord går ofte på bekostning av vinterfôret.
Innhold	Områdetiltak. Finne aktuelle areal (fulldyrka jord og innmarksbeiter), lage en plan for området, skrive avtaler med grunneiere, lage søknader om tilskudd til rydding og inngjerding (ikke rovdysikre gjerder).
Ansvarlig	Norsk Landbruksrådgivning og kommunen
Kostnad/ finansiering	Kr 50.000,- SMIL (områdetiltak), FMMA (FKT-midler)
Gjennomføring	2011/2012

Tittel	B3. Beite- og seterretter med kartfesting i statsallmenningen
Formål	Oppdatering av eksisterende beite- og seterretter i statsallmenningen. Kartfesting av bruksrettene.
Bakgrunn	Oppdatering ønskelig ut fra egeninteresse for de bruksberettigede og for bruk i forvaltningen av statsallmenningene (fjellstyre og kommune)
Innhold	Registrering og kartfesting
Ansvarlig	Snåsa Fjellstyre
Kostnad/ finansiering	Kr Snåsa Fjellstyre
Gjennomføring	Vinter 2012/2013

Tittel	B3. Digitale beitelagskart
Formål	Få oppdaterte digitale beitelagskart for bruk i behandling av søknader fra beitebrukerne og annen offentlig forvaltningen.
Bakgrunn	Beitelagskartene er bare delvis oppdatert siden etableringen i 1997
Innhold	Digitalisering etter manuskart fra beitelagene/beitebrukerne
Ansvarlig	Digitalisering: enhet for landbruk, manuskart: de enkelte beitelagene/beitebrukerne
Kostnad/ finansiering	Ingen (eget arbeid husdyrbeitebrukerne og kommunen)
Gjennomføring	Vinter 2011/2012

Tittel	B5. Aversjonsdressur rein/hund
Formål	Etablere et fast tilbud om aversjonsdressur rein/hund.
Bakgrunn	Aversjonsdressur sau/hund har i en årrekke vært en fast ordning, og det er krav om renhetsbevis for start på jaktprøver og tilgang til dressurområder. Før innføring av tilsvarende krav for rein/hund må det etableres et fast tilbud.
Innhold	Arrangere hver høst aversjonsdressur mot rein med elektrisk halsband for fuglehunder.
Ansvarlig	Skjækerfjell/Skæhkere reinbeitedistrikt og Snåsa jeger- og Fiskerforening
Kostnad/ finansiering	Bekostes av hundeeierne
Gjennomføring	Årlig

6. VEDLEGG

Vedleggene legges ut på kommunens hjemmeside <http://www.snasa.kommune.no/>

Det poengteres at beitelagskartene og reindriftskartene ikke er rettsgyldige.

På beitelagskartene er den enkelte besetnings faktiske bruk av beite avmerket, og den er ikke nødvendigvis sammenfallende med utvist eller bygsla beite.

6.1 Faktaark for beitelagene

6.2 Reindriftskart